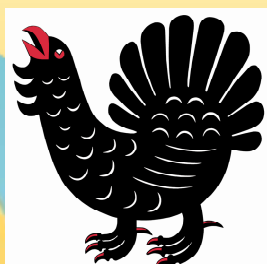

LAPSET JA PERHEET KASTE

**KESKI-SUOMEN
PERHEHOITAJAN KÄSIKIRJA**

 KASTE

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ
SOCIAL- OCH HÄLSOVÄRDSMINISTERIET

Käsikirja on toimitettu Keski-Suomen Lapset ja Perheet Kaste-hankkeen toimesta. Esimerkkinä käsikirjalle on ollut mm. Kotkan, Helsingin ja Tampereen kaupunkien vastaavat ”Perhehoidon aakkoset” - kirjaset. Käsikirja on tarkoitettu perhehoitajille arjen tueksi. Tietojen ajankohtaisuus on hyvä varmistaa keskusteluissa sosiaalityöntekijän kanssa. Mikäli huomaat virheellisen tiedon, ilmoita siitä riitta.siekinen(at)jkl.fi. Kiitos!

Käsikirjan on toimittanut kehittäjäsosiaalityöntekijä Riitta Siekinen. Kiitokset Kaste-hankkeen lastensuojelun perhehoidon ylimatekunnallisille kehittäjäkumppaneille ja harjoittelijoille tärkeästä avusta materiaalin kokoamisessa.

Päivitys 11.9.2012

Sisällysluettelo:

Tervetuloa perhehoitajaksi!.....	6
Perhehoito on yhteistyötä!.....	6
Perhehoitoon liittyvää tietoa on saatavilla paljon.....	7
Maakunnallinen lastensuojelun perhehoidon toimija	7
ADOPTIO ELI LAPSEKSIOTTAMINEN	8
ALKUVAIHEEN TUKI.....	8
AMMATILLINEN PERHEKOTI.....	8
ANSIONMENETYSKORVAUS.....	9
APUA, KUN LAPSI OIREILEE	9
APURAHAT	9
ARVOT.....	10
ASIAKASMAKSUT	10
ASIAKASSUUNNITELMA	10
AVOHUOLTO.....	11
AVOHUOLLOLLINEN SIOITUS	11
BIOLOGINEN VANHEMMUUS (rinnakkaisvanhemmuus, jaettu vanhemmuus).....	12
DIAGNOOSI	12
DOKUMENTOINTI	13
EDUNVALVONTA.....	13
ELÄKE	14
ELÄMÄNI TARINA - työskentely, Menneisyysmatkailu	14
ERITYISTÄ TUKEA TARVITSEVAT LAPSET.....	14
HARRASTUKSET.....	14
HOITOPALKKIO.....	15
HOITOPALKKION KOROTTAMINEN	15
HOITOVAPAA	16
HUOLTAJUUS	16
HUOLLONSIIRTO	16
HUOSTAANOTTO, TAHDONVASTAINEN HUOSTAANOTTO.....	16
HUOSTAANOTON LAKKAAMINEN, katso myös PERHEEN YHDISTÄMINEN s. 31 ja SIAISHUOLLON MUUTOS s. 37.....	17
HÄTÄTILANNE, Sosiaalipäivystys.....	17
ILMOITUSVELVOLLISUUS, katso VALVONTA s. 45.	18
ITSENÄISTYMISSVARAT.....	18
JULKISUUS.....	18
JÄLKIHUOLTO	18
KALTOINKOHELTU ja PAHOINPITELY	19
KASVATUS.....	19
KASVATTILAPSI, katso Yksityisesti sijoitettu lapsi s. 48.	20
KEHITYKSELLISET VIIVEET	20
KIINTYMYS	20
KIIREELLINEN SIOITUS.....	20
KOTIIN SIOITTAMINEN.....	21
KOTIHOIDONTUKI	21
KOTIKUNTA, katso Muuttoilmoitus s. 28 ja Väestökisteri s. 47.	21

	4
KOULU	21
KOULUTUS	22
KULUKORVAUS	22
KUNTIEN SOSIAALITYÖ katso myös Sosiaalityöntekijöiden työnjako s.40.....	22
KÄYNNISTÄMISKORVAUS.....	23
KÄYTTÖVARAT	23
LAINSÄÄDÄNTÖ	24
LAPSEN KUULEMINEN.....	24
LAPSILISÄ	25
LASTEN MÄÄRÄ, katso myös Valvonta s. 45.	25
LASTENSUOJELU	25
LASTENSUOJELUILMOITUS.....	26
LOMANVIETTO.....	26
LÄHEISVERKOSTO	27
MAKSUSITOUMUKSET	27
MATKAKULUT	27
MENTORINTI	27
MONIKULTTUURISUUS	28
MUUTOKSENHAKU	28
MUUTTOILMOITUS	28
NETTITURVALLISUUS.....	28
OMAHOITAJA.....	28
OPINTOJEN TUKEMINEN.....	29
OPPIMISVAIKEUDET	29
OPPILASHUOLTO.....	29
OSALLISUUS	29
PALKKION MAKSU.....	30
PANKKITILI	30
PARISUHDE	30
PASSI.....	30
PERHEEN YHDISTÄMINEN, katso myös Huostaanotto ja Huostaanoton lakkaaminen s. 17.....	31
PERHEHOIDON TUKIMUODOT	31
PERHEHOITAJAN JAKSAMINEN JA TUKEMINEN	32
PERHEHOITAJAN OIKEUDET	32
PERHEHOITAJAN SAIRASTUMINEN	32
PERHEHOITAJAN VELVOLLISUUDET	33
PERHEHOITOLIITTO RY.....	33
PERHEHOIDON ERI MUODOT:.....	33
PERHETYÖ	34
PÄIVYSTYSPALVELUT.....	34
PÄIVÄHOITO	35
RAJOITTAMINEN, RAJAT	35
RIKOSREKISTERIOTE	35
RIPPIKOULU, PROMETHEUS - leiri.....	36
RUUMIILLINEN KURITUS	36

SEKSUAALINEN HYVÄSIKÄYTTÖ	36
SIJAISHUOLTO	37
SIJAISHUOLLON MUUTOS, katso myös Toimeksiantosopimuksen purkaminen ja irtisanominen s. 42.....	37
SIJAISPERHEEN YHTEYSTIEDOT	38
SIJAISSARUUS.....	38
SIJOITUSPROSESSI.....	38
SINUT RY	39
SOPEUTUMISVALMENNUS.....	39
SOSIAALIASIAMIES	39
SOSIAALITYÖNTEKIJÖIDEN TYÖNJAKO	40
SUKULAISSIJOITUS	40
TERVEYDENTILA	40
TERVEYDENHUOLTOMENOT.....	41
TILAPÄINEN LASTENHOITO	41
TODISTAJANA OIKEUDESSA	42
TOIMEKSIANTOSOPIMUS.....	42
TOIMEKSIANTOSOPIMUS, IRTISANOMINEN	42
TOIMEKSIANTOSOPIMUS, PURKAMINEN.....	43
TUETUT LOMAT	43
TUKIHENKILÖ	43
TUKIPERHE.....	43
TUTKINTAPYYNTÖ.....	43
TYÖTTÖMYYSTURVA.....	44
TYÖNOHJAUS.....	44
USKONNOLLINEN KASVATUS	44
VAITIOLOVELVOLLISUUS.....	44
VAKUUTUKSET	45
VALMENNUS.....	45
VALVONTA	45
VANHEMPAINPÄIVÄRAHA	46
VAMMAISTUKI	46
VAPAA JA SEN JÄRJESTÄMINEN, Sijaishoitaja	46
VEROTUS.....	47
VERTAISTUKI	47
VUOROTTELUVAPAA.....	47
VÄESTÖREKISTERI	47
YKSITYISESTI SIJOITETTU LAPSI	48
YHTEYDENPITO	48
YHTEYDENPIDON RAJOITTAMINEN.....	48
KESKI-SUOMEN PERHEHOIDON TUKIPILARIT	49
Tiedonlähteitä perheestä, perhehoidosta ja kasvatuksesta.....	50
Linkkivinkkejä.....	54
Lomajärjestöjä	54

Hyvä perhehoitaja!

Tervetuloa perhehoitajaksi!

Tämä käsikirja on koottu auttamaan perhehoitajia heidän tehtävässään ja sen tarkoituksena on tarjota ensikäden tietoa perhehoidon käytännöistä ja termeistä. Koska eri kuntien käytännöt vaihtelevat toisistaan, on tähän käsikirjaan koottu perustietoa lastensuojelun perhehoidon käytännöistä ja tukimuodoista.

Useimmat perheet ovat osallistuneet Keski-Suomen Sijaishuoltoyksikön tai jonkun muun toimijan PRIDE - valmennukseen tai perhekohtaiseen valmennukseen. Tärkeintä on, että olette saaneet lain edellyttämän ennakkovalmennuksen tehtäväänne ja perheenne on hyväksytty sijaiskodiksi. Valmennuksessa olette saaneet paljon tietoa ja ohjausta lasten tarpeista ja sijoitukseen liittyvistä asioista!

Perheestä sijaisperheeksi

Luotamme siihen, että lapsi saa luonanne hyvän ja turvallisen kodin, pysyvät ihmissuhteet, rakkautta ja huolenpitoa. Yhtälailla toivomme ja uskomme, että sijoitettu lapsi tuo myös iloa perheenne elämään. Sijoitettu lapsi tuo perheeseen tullessaan oman historiansa myötä omat tapansa ja tottumuksensa. Tilanne on uusi niin hänelle ja hänen vanhemmilleen kuin perheellenne. Alkuun voi tuntua vaikealta sopeutua lapsen tapoihin ja käyttäytymiseen tai olla tekemisissä hänen vanhempiansa kanssa.

Käytännön asiat voivat aiheuttaa ongelmia, kun kerralla tulee paljon uusia asioita ja uutta muistettavaa. Omaan sijaisvanhemmuuteen liittyvät tunteet saattavat olla ristiriitaisia ja hämmentäviä, myös parisuhde joutuu uusien haasteiden eteen. Sijoitetun lapsen myötä myös mahdollisten omien lasten asema ja rooli perheessä muuttuu. He toimivat sijaissisarina ja tarvitsevat myös edelleen huomiota ja tukea uudessa tilanteessa.

Tärkeintä on, että ette jää hämmennyksen keskellä yksin. Apua ja neuvoja kannattaa aina pyytää, mieluummin liian aikaisin kuin liian myöhään.

Perhehoito on yhteistyötä!

Perhehoito on tiimityötä, jonka ytimen muodostavat sijaisperhe ja sijoitettu lapsi, hänen huoltajansa ja lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä sekä perhehoitajan vastuutyöntekijä. Asiakassuunnitelmassa arvioidaan yhdessä lapsen tilannetta, lapsen tarpeita, sijoituksen tavoitteita ja käytettävissä olevia keinoja ja perhehoitajien tehtävässään tarvitsemia tukitoimia. Mukana voivat olla myös esimerkiksi lapsen terapeutti, opettaja, koulukuraattori jne. Yhteisen pöydän ääreen kokoontuva joukko voi käsiteltävästä asiasta riippuen olla pieni tai iso.

Avainasemassa perhehoidon tiimien kokoamisessa on lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Hän vastaa asiakassuunnitelman osallistujien koollekutsumisesta ja tehdyn suunnitelman kirjaamisesta. Yhteistä erilaisille tiimeille on halu toimia lapsen parhaaksi. Hankalia asioita yhdessä pohtimalla ne asettuvat oikeisiin mittasuhteisiinsa. Se, mikä ensin vaikuttaa katastrofilta ei usein sitä ole, kun sen on jakanut toisten kanssa. Kukaan ei voi osata kaikkea. Sen takia perhehoidon tukena on laaja asiantuntija-verkosto. Apua ja tukea tulee rohkeasti pyytää heti, kun sitä tuntee tarvitsevänsä. Mikään asia ei ole liian pieni yhdessä mietittäväksi.

Työnohjaus, lapsen terapiat, tutkimukset ja muu tuki on hyvä saada järjestettyä mahdollisemman lähellä lapsen asuinpaikkaa. Niitä varten tarvitaan sijoittavan kunnan maksusitoumus. Sitoumusasioissa tulee kääntyä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän puoleen. Sijoittajakunnan perhehoidon vastuutyöntekijä/sosiaalityöntekijä tarjoaa tietoa perhehoitajille järjestettävistä koulutuksista ja tukimuodoista tarkemmin.

Yhteystiedot:

VASTUUTYÖNTEKIJÄ: _____

LAPSEN ASIOISTA VASTAAVA SOSIAALITYÖNTEKIJÄ: _____

Perhehoitoon liittyvää tietoa on saatavilla paljon!

Perhehoitoa säätelee Perhehoitajalaki. Se antaa yleiset puitteet ja normit perhehoidon järjestämiselle sekä perhehoidon tukemiselle (www.finlex.fi).

Valmennuksessa saamanne PRIDE - kirja on erinomainen perusteos sijaisvanhemmuudesta. Sitä kannattaa selailla silloin tällöin asioiden mieleen palauttamiseksi. Valmennuksen yhteydessä olette saaneet myös perhehoitajille tarkoitetun Perhehoitoliiton ”Parasta perhehoitoa - perhehoidon tietopaketti” - kirjasein, jonka voi myös tilata osoitteesta www.perhehoitoliitto.fi Siinä avataan selkeästi perhehoitajan asemaan liittyviä asioita. Perhehoitajuus tuo tullessaan kosolti uusia termejä. Monet niistä muistuttavat toisiaan, mikä aiheuttaa helposti sekaannuksia. Tähän käsikirjaan on kirjattu tärkeimmät lastensuojelun perhehoitoon liittyvät termit mahdollisimman selkeästi ja asiat on esitetty aakkosjärjestyksessä. Sisällysluettelo auttaa sinua löytämään sen, mitä etsit. Käsikirjan lopussa on myös joitakin linkki- ja kirjavinkkejä, joihin voit halutessasi tutustua.

Asiamukainen tieto tuo varmuutta myös perhehoitajana toimimiseen. Hakusanoilla sijaisvanhemmuus ja perhehoito löydätte netistä paljon tietoa. Perhehoitoliiton toimistosta saat myös henkilökohtaista ohjausta ja opastusta.

Perhehoitajan käsikirjan, PRIDE - kirjan sekä Perhehoidon tietopaketin lisäksi olisi hyvä, jos jokaisella sijoitetulla lapsella olisi oma Elämäni - kirja, kansio tai vastaava. Siihen voi esimerkiksi liittää lapsen piirustuksia ja kertomiaan satuja tai lapsen saamia synttärei- ja joulukortteja. Omat muistiinpanonne lapsen kasvusta ja kehityksestä ovat lapselle myöhemminkin erittäin tärkeitä. Voitte esimerkiksi kirjoittaa kansioon vuosittain lyhyen yhteenvedon lapsen ja perheen tapahtumista. Niitä on myöhemmin mukava lukea yhdessä (katso Elämäni tarina- työskentely s.14).

Maakunnallinen lastensuojelun perhehoidon toimija:

Keski-Suomen kunnat ovat tehneet yli 30 vuotta yhteistyötä sijaishuollon ja perhehoidon palvelujen järjestämisessä. Keski-Suomen Sijaishuoltoyksikkö palvelee niin kuntia kuin perhehoitajia järjestämällä perhehoitajien rekrytointia, valmennusta ja koulutusta sekä perhehoidon tukipalveluja.

Keski-Suomen perhehoidon tukipilarit – mallin (liite 1.) mukaisista tukipalveluista ja koulutuksista saatte tietoa Sijaishuoltoyksiköstä ja vastuutyöntekijältänne.

KESKI-SUOMEN SIJAISHUOLTOYKSIKKÖ vastaa sijaisperheiden rekrytoinnista, valmennuksesta ja jatkokoulutusten järjestämisestä. Yksikkö on Keski-Suomen kuntien tarpeiden mukaisesti mukana valitsemassa kullekin lapselle hänen tarpeitaan vastaavan sijoituspaikan. Yksikkö kehittää ja koordinoi myös perhehoidon tukipalveluita sijaisperheiden tueksi sekä tarjoaa konsultatiivista tukea työntekijöille ja perheille. www.jkl.fi/sote/sijaishuolto p. 014-266 3525 ja 040 832 2613 Johtava sosiaalityöntekijä Paula Pollari-Urrio. puh. 050 5538 462 www.jkl.fi

Vertaistukea

Tukenanne ovat myös toiset perhehoitajat. Heiltä saatte vertaistukea ja hyviä neuvoja. Teille uutena tuleva ongelma on usein jo tuttu perhehoidon konkareille. Vertaistukea voitte tiedustella lähimpänä toimivasta perhehoitajien yhdistyksestä. Sen yhteystiedot saatte Perhehoitoliiton nettisivuilta www.perhehoitoliitto.fi

Keski-Suomen alueella toimii Keski-Suomen sijaisvanhempien yhdistys ry. KeSiVa ry.

Tietoa yhdistyksen toiminnasta saatte nettisivuilta www.kesiva.net

Olemalla aktiivinen turvaatte jaksamisenne!

ADOPTIO ELI LAPSEKSIOTTAMINEN

Adoptio eli lapseksiottaminen on oikeudellinen toimenpide, jolla adoptiovanhemman tai adoptiovanhempien ja adoptoitavan välille muodostetaan uusi perhesuhde, vanhemman ja lapsen suhde. Adoptiossa adoptoitavan entinen laillinen perhesuhde (lapsi-vanhempisuuhde) katkeaa osin tai kokonaan. Sijaisperheelle voi tarjoutua mahdollisuus adoptoida heille sijoitettu lapsi silloin, kun lapsen huoltaja antaa siihen suostumuksen tai lapsi jää huoltajan kuoleman takia ilman huoltajaa. Adoptiossa huostaanoton tarve lakkaa ja lapsi saa saman aseman kuin perheen biologinen lapsi. Adoption myötä lakkautetaan sijaisvanhemmalle maksetut palkkiot ja korvaukset sekä puretaan toimeksiantosopimus.

Adoptiolapsella on perheessä sama oikeudellinen asema kuin biologisella lapsella. 25 vuotta täytäneet aviopuolisot yhdessä tai yksinäiset henkilöt voivat saada adoptioeuvontaa. On suositeltavaa, että lapsen ja vanhemman välinen ikäero on korkeintaan 45 vuotta.

Avoin adoptio mahdollistaa lapsen yhteydenpidon syntymävanhempiensa kohtaamiseen ja tuntemiseen toisin kuin perinteinen adoptio. Se myös antaa pitkäaikaista sijoitusta tarvitsevan lapsen vanhemmille aidon vaihtoehdon varmistaa lapselle pysyvä koti lastenkodin tai sijaisperheen sijaan.

Kansainvälisen adoption tarkoituksena on edistää lapsen etua. Se on vaihtoehto silloin, kun lapselle ei löydy vanhempia hänen kotimaassaan. Adoptiolla luodaan purkamaton suhde lapsen ja vanhemman välille. Kansainvälisessä adoptiossa noudatetaan lapsen oikeuksia kunnioittavia adoptiokäytäntöjä, Suomen ja lähtömaan adoptiolainsäädäntöä sekä kansainvälisiä sopimuksia lasten oikeuksista sekä kansainvälisestä adoptiosta.

(Adoptiosta lisätietoja mm. Finlex, Sosiaaliportti, Helsingin kaupunki, Pelastakaa Lapset ry, Interpedia)

ALKUVAIHEEN TUKI

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä vastaa yhdessä sijoittavan sosiaalityöntekijän kanssa sijaisperheelle annattavasta alkuvaiheen tuesta. Sijoitukseen ja lapseen liittyvien tarpeellisten tietojen läpikäyminen luo perustaa niin lapsen hyvinvoinnille ja kasvatukselle sijaisperheessä kuin myös perhehoitajan kasvatustyölle ja jaksamiselle.

Perhehoidon suosituksissa esitetään neljää kotikäyntiä sijaisperheeseen ensimmäisen sijoitusvuoden aikana. Käyntien tarkoituksena on tukea sijaisvanhempia ja tarjota tilaisuus keskustella kaikista kysymyksistä, joita sijaisperheenä toimimisen alussa herää. Keskustelut ovat luottamuksellisia. Sosiaalityöntekijät ovat sijaisperheen tukena ja apuna, kun perhe tuntee tukea tarvitsevänsä.

Sosiaalityöntekijän on hyvä olla mukana sijaisperheen ja lapsen biologisten vanhempien ensimmäisessä tapaamisessa ja tukea hyvän yhteistyön syntymistä.

Kotikäyntien lisäksi perheelle on tarjolla kokoneiden perhehoitajien mentorointia ja vertaistukea sekä työnohjausta.

Keski-Suomen perhehoidon tukipilarit –toimintamalli tarjoaa pohjan perhehoitajien tueksi sijoituksen kahden ensimmäisen vuoden aikana (katso liite 1, s. 49)

AMMATILLINEN PERHEKOTI

Ammatilliset perhekodit ovat perhehoidon ja laitoksen väliin sijoittuva sijaishuoltomuoto, jotka tarjoavat perhehoitoa lapsille, joita ei esimerkiksi vaikeahoitoisuuden takia voida sijoittaa sijaisper-

heeseen. Ammatillisella perhekodilla tarkoitetaan yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain 922/2011 mukaisen luvan saanutta perhekotia, jossa sijoitettujen lasten kanssa yhteisessä kodissa asuu pääsääntöisesti kaksi hoidosta ja kasvatuksesta vastaavaa henkilöä. Sosiaalihuoltolain mukaan ammatillisessa perhekodissa voidaan samanaikaisesti hoitaa enintään neljää henkilöä, hoitajan kanssa samassa taloudessa asuvat alle kouluikäiset lapset ja muut erityistä hoitoa tai huolenpitoa vaativat henkilöt mukaan luettuina. Poikkeuksena tästä enimmäismäärästä on kuitenkin tilanne, jossa hoitoa annetaan sisaruksille tai saman perheen jäsenille. Ammatillisessa perhekodissa voidaan hoitaa enintään seitsemää henkilöä, jos perhekodissa annettavasta hoidosta, kasvatuksesta ja muusta huolenpidosta vastaa vähintään kaksi hoitopaikassa asuvaa henkilöä, joista ainakin toisella on perhehoitajalain 1§ 3 momentissa ja toisella saman pykälän 2 momentissa säädetty kelpoisuus. (Lähteet: Sosiaalihuoltolaki 26§, Finlex, ja Sosiaaliportti)

ANSIONMENETYSKORVAUS

Mikäli lapsen hoidon järjestämiseksi on sijoitusneuvottelussa ja/tai asiakassuunnitelmassa ehdotettu ja sovittu toisen perhehoitajan jäämistä pois omasta ansiotyöstään lapsen/ lapsien kotihoidon mahdollistamiseksi, on tärkeää neuvotella, miten ansionmenetystä kompensoidaan hoitopalkkion osalta. Ansionmenetykskorvausta maksetaan yleensä määrääjän. Siitä ja korvauksen suuruudesta on neuvoteltava sijoittavan kunnan kanssa. Neuvottele sijoittajakuntasi kanssa asiasta hyvissä ajoin ennen toimeksiantosopimuksen allekirjoittamista.

KELAn etuudet (esim. vanhempainraha ja lapsen kotihoidon tuki) eivät koske perhehoitajia, joiden kotiin sijoitetaan lapsi perhehoitoon.

Työlainsäädännön suomia mahdollisuuksia on vuorotteluvapaa, katso sivu 47.

APUA, KUN LAPSI OIREILEE

Mikäli jokin lapsen käytöksessä tai terveydentilassa huolestaa, on siitä aina oltava yhteydessä lapsen asioista vastaavaan sosiaalityöntekijään. Hänen kanssaan yhdessä pohtimalla sovitaan kenen puoleen käännytään. Ensisijaisesti lapsen terveydentilaa koskevissa kysymyksissä voi kääntyä oman kunnan/alueen neuvolan tai koulun terveydenhoitajan tai omalääkärin puoleen. He kirjoittavat tarvittaessa lähetteen jatkohoitoon.

Apua lapsen oireiluun voi saada esimerkiksi koulukuraattorilta, koulupsykologilta, perheneuvolasta, yliopistollisissa keskussairaaloissa toimivilta lasten ja nuorten psykiatrian poliklinikoilta ja osastoilta Virka-ajan ulkopuolella apua saa terveydenhuollon päivystyksestä sekä sosiaalipäivystyksestä.

APURAHAT

Suomessa on useita säätiöitä, jotka jakavat apurahoja ja stipendejä. Säätiöiden kautta voi saada apurahaa monenlaisiin tarkoituksiin. Apurahoja voi anoa muun muassa lapsen musiikki- tai urheiluharrastuksiin tai peruskoulun jälkeisiin opintoihin.

Suomen ylioppilaskuntien liitto, SYL, pitää ajantasaista rekisteriä opiskelijoille ja koululaisille suunnatuista apurahoista ja stipendeistä. Säätiöiden tiedot löytyvät internetistä seuraavaa polkua seuraan: www.syl.fi > Opiskelijalle > Apurahat ja stipendit.

Perhehoitoliiton hallitus hallinnoi kahta rahastoa; Perhehoidon tukirahastoa ja Vilho Kovalaisen muistorahastoa. Avustuksien hakuja voi seurata Perhehoitoliiton lehden ja nettisivujen kautta tai niistä voi suoraan kysyä liiton toimistolta.

Keskisuomalaisilla perhehoidossa olevilla lapsilla on mahdollisuus hakea Keski-Suomen sijaisvanhempien yhdistykseltä pientä stipendiä, ohjeet www.KeSiVa.net sivuilta.

ARVOT

Sosiaalialan työssä korostuu velvoite asettua yhteiskunnalliselta asemaltaan heikoimpien ryhmien puolelle ja tukea ihmisiä vaikeissa elämäntilanteissa. Työn ytimenä on etsiä asiakkaan voimavaroja myös silloin, kun ne näyttävät olevan kadoksissa tai loppuun kuluneet. Lastensuojelun ensisijaisena tavoitteena on edistää lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia.

Yhdistyneiden Kansakuntien lapsen oikeuksien yleissopimuksen 3 artiklan mukaan kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskeva lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.

Lastensuojelun lähtökohtana on lapsen etu. Perhehoito on arvo sinänsä ja lastensuojelulaissa on turvattu huostaan otetuille lapsille ensisijaisesti perhehoito sijaishuollon muotona.

ASIAKASMAKSUT

Asiakasmaksulain 7 §:n 1 mom:n mukaan lapsen vanhemmilta voidaan periä lastensuojelun asiakasmaksu, jos lapsi on sijoitettuna avohuollon tukitoimena, sijaishuoltona tai jälkihuoltona perhehoitoon, laitoshoidon tai asumispalveluihin. Kyse on lapsen kodin ulkopuolisesta sijoituksesta kunnalle aiheutuvien kustannusten korvaamisesta. Maksu voidaan periä henkilön maksukyvyyn mukaan ja se voi määrältään olla enintään lapsen elatuksesta annetun lain 1-3 §:n perusteella määrätty elatusavun suuruinen. Maksu voidaan periä molemmilta vanhemmilta erikseen. Jos henkilö tai perhe on varaton tai vähävarainen, maksua ei peritä.

ASIAKASSUUNNITELMA

Huostaan otetun lapsen asiakassuunnitelmaan kirjataan sijoituksen tarkoitus ja tavoitteet, erityisen tuen ja avun järjestäminen lapselle, hänen vanhemmilleen, huoltajilleen tai muille lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaaville henkilöille sekä miten toteutetaan lapsen yhteydenpito ja yhteistoiminta lapsen vanhempien ja muiden hänelle läheisten kanssa (LSL 07, 30§).

Asiakassuunnitelmaan tulee kirjata miten lapsi voi riittävästi tavata henkilökohtaisesti lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää (LSL 07, 13 §) tai muuta lastensuojelun työntekijää muiden läsnä olematta ja keskustella häntä itseään ja sijaishuollon toteuttamista koskevista asioista (LSL 07, 53 §).

Perhehoitoon sijoitetulle lapselle tehdään aina asiakassuunnitelma. Sitä on lain mukaan tarkistettava vähintään kerran vuodessa ja muulloinkin tarvittaessa. Suunnitelman tekoon osallistuvat mahdollisuuksien mukaan lapsi itse, hänen huoltajansa, perhehoitajat ja sosiaalityöntekijät. Muukaan saatetaan pyytää myös muita lapsen tilanteen arvioinnin kannalta tärkeitä henkilöitä.

Asiakassuunnitelmassa arvioidaan lapsen nykytilanne, jonka pohjalta mietitään, millaisia tarpeita lapsella on, mitä tavoitteita sijoituksen aikana pyritään saavuttamaan ja millä keinoin tavoitteisiin päästään. Eri lapsilla tavoitteet ovat erilaisia. Asiakassuunnitelma sitoo sen tekoon osallistuneet yhdessä tukemaan lapsen yksilöllistä kasvua ja kehitystä. Monesti asiakassuunnitelma on kompromissi erilaisista näkemyksistä. Suunnitelmaan pohjautuen tulee toimeksiantosopimukseen kirjata mitä tukea perhehoitaja tarvitsee tehtävässään ja miten tuki järjestetään.

On tärkeää, että lapsi itse osallistuu asiakassuunnitelman tekoon mikäli se hänen ikänsä ja kehitystasonsa huomioiden on mahdollista.

Asiakassuunnitelmassa sovitaan lapsen hoitoa ja kasvatusta koskevista suurista linjoista. Pienistä, jokapäiväisistä asioista päätetään sijaisperheessä.

Asiakassuunnitelman kirjannut sosiaalityöntekijä lähettää sen kaikille asiakassuunnitelman tekoon osallistuneille. Perhehoitajan kannattaa tallettaa suunnitelma lapsen kansioon, sillä siitä voi tarvittaessa tarkistaa, mitä on yhteisesti sovittu. Monesti asiakassuunnitelmaan kirjataan – varsinkin sijoituksen alussa – yksityiskohtaisesti, miten lapsen ja hänelle tärkeiden ihmisten yhteydenpito järjestetään.

AVOHUOLTO

Avohuollon tukitoimet

Lastensuojelulaki velvoittaa sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen ryhtymään viipymättä lastensuojelun avohuollon tukitoimiin

- 1) jos kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä; taikka
- 2) jos lapsi käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään.

Avohuollon tukitoimet ovat ensisijaisia huostaanottoon ja sijaishuoltoon nähden. Avohuollon tukitoimien on kuitenkin oltava lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia, mahdollisia ja riittäviä. Avohuollon tukitoimien tarkoituksena on edistää ja tukea lapsen myönteistä kehitystä sekä tukea ja vahvistaa vanhempien, huoltajien ja lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kasvatuskykyä ja -mahdollisuuksia.

Avohuollon tukitoimia toteutetaan mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä lapsen ja vanhempien, huoltajien tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kanssa. Tukitoimet ovat aina huoltajien ja 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumukseen perustuvia.

Avohuollon tukitoimet kirjataan asiakassuunnitelmaan ja myönnettyistä tukitoimista tehdään lisäksi päätös. Asiakassuunnitelmaan kirjataan myös se, mihin ja millä aikataululla tukitoimilla pyritään saamaan muutosta aikaiseksi. Tukitoimien on oltava suunnitelmallisia ja vastattava lapsen ja perheen yksilöllisiin, tilannekohtaisiin tarpeisiin.

Lasta ja perhettä tukevia palveluja ovat esimerkiksi tukihenkilö- tai tukiperhetoiminta, hoito- ja terapiapalvelut, perhetyö, sekä koulunkäynnin, harrastusten tai lomatoiminnan tukeminen. Nuoria voidaan tukea myös opinnoissa sekä työ- ja asuntoasioissa. Lapsi voidaan myös sijoittaa avohuollon tukitoimena lyhytaikaisesti yksin tai vanhempiensa kanssa perhe- tai laitoshuoltoon, mikäli tämän arvioidaan olevan lapsen edun mukaista.

AVOHUOLLOLLINEN SIOITUS

Lastensuojelun avohuollon tukitoimena tapahtuva sijoitus on rajattu, tuen tarvetta arvioivaksi tai kuntouttavaksi tarkoitettu jakso. Se on suunnitelmallinen tukitoimi, joka järjestetään asiakassuunnitelmassa tarkoitettulla tavalla. Avohuollon sijoituksen tulisi tapahtua ensisijaisesti siten, että lapsi sijoitetaan yhdessä hänen vanhempansa, huoltajansa tai muun hänen hoidostaan ja kasvatuksesta vastaavan henkilön kanssa. Koko perheen sijoitus voi tapahtua laitoksessa tai sitä voidaan järjestää perhehoidossa.

Lapsi voidaan sijoittaa lyhytaikaisesti avohuollon tukitoimena myös yksin perhehoitoon tai laitoshuoltoon kolmeksi kuukaudeksi, mikäli sijoitus on tarpeen lapsen tuen tarpeen arvioimiseksi, lapsen kuntouttamiseksi tai lapsen huolenpidon järjestämiseksi väliaikaisesti huoltajan tai muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta tällöin vastaavan henkilön sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi. Avohuollon sijoitus perustuu huoltajien ja 12 vuotiaan lapsen suostumukseen. Sijoitus lakkaa heti, kun 12 vuotta täyttänyt lapsi tai huoltaja sitä vaatii.

Lapsi voidaan sijoittaa avohuollon tukitoimena lyhytaikaiseen perhehoitoon tai laitokseen ilman huostaanottoa, jos tilanteen arvioidaan korjaantuvan lyhyen ajan kuluessa. Lapsen sijoitusta ei tule järjestää avohuollon tukitoimena, jos lastensuojelulain 40 § määritellyt edellytykset huostaanotolle toteutuvat. Lasta ei myöskään saa toistuvasti sijoittaa avohuollon tukitoimena, ellei lapsen etu nimenomaan vaadi uutta lyhytaikaista sijoitusta. Lapsen asumista ja sijoituspaikkaa koskeva asia on ratkaistava aina lapsen edun mukaisella tavalla. Silloin, kun lapsi on sijoitettu yksin avohuollon tukitoimena, sijoituksen jatkamisen edellytykset ja sijoituksen vaihtoehdot on arvioitava viimeistään silloin, kun sijoituksen alkamisesta on kulunut kolme kuukautta. Jos sijoitusta päätetään jatkaa, on arviointi tehtävä kolmen kuukauden välein. Arvioinnin yhteydessä on selvitettävä mahdollinen huostaanoton tarve.

BIOLOGINEN VANHEMMUUS (rinnakkaisvanhemmuus, jaettu vanhemmuus)

Biologiset vanhemmat ovat osa lasta ja lapsen elämää ja hänen kokemusmaailmaansa, joten lastensuojelussa ja perhehoidossa lähdetään aina siitä, että perhesuhteita tuetaan ja tehdään kaikki hyvien suhteiden eteen. Uusi lastensuojelulaki tähtää aina myös perheen yhdistämiseen ja laissa sanotaan, että huostassa pidon jatkamisen edellytykset pitää asiakassuunnitelman tarkistuksen yhteydessä aina tarkastaa, huomioiden aina lapsen etu.

Vanhemmuus ei pääty sijaishuoltoon siirtymisen jälkeen. Lapselle tulee välittyä tietoisuus siitä, että vanhemmat eivät ole hylänneet häntä ja lapsen tulee olla tietoinen siitä, että hänellä on oikeus pitää yhteyttä omiin vanhempiinsa. Toisaalta lapsella tulee olla myös lupa kiintyä sijaishuoltopaikan aikuisiin.

Lasten vanhemmille on tarvittaessa laadittava oma erillinen asiakassuunnitelma vanhemmuuden tukemiseksi, jollei sen laatimista pidetä tarpeettomana. Vastuussa suunnitelman laatimisesta on lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä.

Huostaanotettujen lasten vanhemmat kokevat usein huostaanototilanteissa jäävänsä vaille tukea ja toivovat mahdollisuutta käydä läpi lapsen menetyksen herättämiä surun ja vihan tunteita. Esimerkiksi VOIKUKKIA-vertaistukiryhmässä voi huostaanotosta ja omasta tilanteesta keskustella ihmisten kanssa, jotka ovat kokeneet saman. Toisten kokemuksista oppii ja muita kuuntelemalla ja tukemalla löytää myös itse uusia voimia. (www.voikukkia.fi)

DIAGNOOSI

Kun epäily lapsen sairaudesta tai vammaisuudesta herää, on syytä toimia viipymättä. Asian ottaminen esille lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa on tärkeää. Näin lapsi saa mahdollisimman pian tarvitsemansa avun.

Alle kouluikäisen lapsen kyseessä ollessa luonteva ensimmäinen yhteydenottoaika on neuvola, jonka terveydenhoitajan kanssa voi yhdessä pohtia herännyttä huolenaihetta. Hän ohjaa tarvittaessa edelleen omalääkärin vastaanotolle tai neuvolaan ym. jatkotutkimuksiin. Koululaisen tilannetta voi pohtia joko kouluterveydenhoitajan tai omalääkärin kanssa.

Mikäli lapsella on jokin hoitoa tai kuntoutusta vaativa sairaus tai vamma, on tärkeää, että hänelle tehdään diagnoosi. Diagnoosin myötä perhehoitaja voi hakea lapselle Kelan hoitotukea ja osittain tai kokonaan korvattavia lääkkeitä. Myös sopeutumisvalmennuskursseille pääseminen edellyttää diagnoosia.

Diagnoosi helpottaa yleensä koko perheen elämää. Kun tietää, että lapsen vaikeuksiin on selkeä lääketieteellinen syy, niihin on helpompi suhtautua. Potilasjärjestöistä saa vertaistukea ja neuvoja arkielämän ongelmiin. Niiden kautta saa myös tietoa lapselle sopeutumisvalmennuskursseista terapioiden ja lomajaksoista.

Lapsen kasvaessa ja kehittyessä diagnoosi saattaa muuttua. Tärkeintä on, että lapsen tarvitsema kuntoutus aloitetaan mahdollisimman varhain. Asiakassuunnitelmassa tulee päivittää lapsen terveydentila ja huomioida toimeksiantosopimuksessa muutoksista johtuvat tarpeet perhehoitajien tukemiseksi. Lapsen vanhemmilla on oikeus olla tietoinen lapsen terveyteen liittyvistä huolenaiheista ja osallistua tutkimuksiin ja hoitosuunnitelmiin.

DOKUMENTOINTI

Dokumentointi on tärkeä osa lastensuojelutyötä ja sosiaalityöntekijöiden vastuulla. Asiakirjojen, päätösten, asiakassuunnitelmien yms. dokumentointi on lakisääteistä. Se toimii työvälineenä asiakkaan ja työntekijän aseman ja oikeuksien turvaajana. Lapsen asiakirjoihin kirjataan mm. miten lapsen mielipide on selvitetty häntä koskevia päätöksiä tehtäessä.

Usein perhehoitajilta pyydetään havaintoja esimerkiksi lapsen kehityksestä ja kehityksellisistä viihteistä sekä biologisten vanhempien yhteydenpidosta. Tällöin vanhempien tulee olla myös tietoisia havainnoinnista ja dokumentoinnista. Näiden havaintojen pohjalta sosiaalityöntekijä tekee tarvittavia lausuntoja ja päätöksiä. Joskus perhehoitajaa voidaan kutsua todistamaan oikeudessa. Katso kohta Todistajana oikeudessa s.42.

EDUNVALVONTA

Lapsen henkilöön liittyvän edunvalvonnan järjestäminen perustuu lastensuojeluasiassa lastensuojelulakiin (417/2007), joka vahvistaa lapsen osallisuuden häntä itseään koskevassa päätöksenteossa. Lain 22 §:n mukaan lapselle on tarvittaessa haettava edunvalvojaa käyttämään hänen puhevaltaansa. Sosiaalityöntekijä veloitetaan huolehtimaan siitä, että edunvalvojaa haetaan tarvittaessa. Lisäksi 87 §:n mukaan lapsella on mahdollisuus saada avustaja oikeuskäsittelyyn.

Lastensuojelulain mukaan lapselle tulee määrätä edunvalvoja käyttämään hänen puhevaltaansa, jos on perusteltu syy olettaa, ettei huoltaja voi puolueettomasti valvoa lapsen etua asiassa ja silloin kun edunvalvojan määrääminen on tarpeen asian selvittämiseksi tai muutoin lapsen edun turvaamiseksi. Perusteltu syy on olemassa silloin, kun voidaan objektiivisesti arvioiden olettaa, että huoltaja joutuu lojaliteettiristiriitaan tai on ilmeinen eturistiriita niin, että hänen puolueettomuutensa vaarantuu.

Esimerkkejä ilmeisestä eturistiriitatilanteesta huoltajan ja lapsen välillä:

- Huoltajaa tai hänelle läheistä henkilöä epäillään lapsen pahoinpitelystä tai seksuaalisesta hyväksikäytöstä
- Huoltaja ei terveydentilansa vuoksi kykene käyttämään puolueettomasti lapsen puhevaltaa
- Huoltajat eivät kykene esim. asiakassuunnitelmaa tarkistettaessa erottamaan riittävästi toisistaan omia ja lasten tarpeita ja siten puolueettomasti valvomaan lapsen etua ([KKO 2004:4](#))
- Huoltajan passiivisuus käyttää lapsen puhevaltaa
- Lapsen yksityisyyden suojaan liittyvät kiistatilanteet ([HE 137/1999](#))

Erimielisyys huoltajan ja lapsen tai huoltajan ja sosiaalityöntekijän välillä ei riitä perusteeksi edunvalvojan määräämiselle. (Lähde Sosiaaliportti)

ELÄKE

Maksetusta hoitopalkkiosta kertyy eläkettä sille perhehoitajalle, jolle palkkio maksetaan. Kertymäprosentti on 1,5% maksetusta hoitopalkkiosta. Eläkekertymän voi myös jakaa molemmille perhehoitajille ohjaamalla palkkiomaksatus kummallekin perhehoitajalle.

Sijoitetulle lapselle maksettava eläke peritään sijoittavalle kunnalle hoidonkorvauksena sosiaalitoimistoon. Kunnan tulee varata näistä varoista 40% lapsen itsenäistymisvaroiksi. Katso Itsenäistymisvarat s. 18.

ELÄMÄNI TARINA - työskentely, Menneisyysmatkailu

Sijoitetun lapsen kanssa on hyvä puhua hänen elämästään ja kokemuksistaan hänen ikäkauteensa sopivalla tavalla. Lapsen kanssa voidaan esimerkiksi katsella valokuvia tai täyttää yhdessä hänen kanssaan omaa "vauvakirjaa" tai "Elämäni - kirjaa". Lapsi alkaa usein puhua menneisyydestään vasta jonkin aikaa sijaisperheessä asuttuaan. Osalla lapsista menneisyyden kokemukset ovat niin vaikeita, että he eivät edes muista niitä. Lasta ei kannata painostaa puhumaan kokemuksistaan.

Lapsen menneisyydessä saattaa olla hyvinkin raskaita asioita, hylkäämistä, turvattomuutta ja jopa väkivaltaa. Jos tuntuu siltä, että lapsi tarvitsee apua näistä kokemuksista selvitäkseen, on hyvä ottaa yhteyttä lapsen sosiaalityöntekijään. Hänen kanssaan voi yhdessä miettiä, minkä tahon puoleen asiassa kannattaa kääntyä. Lapsi voi saada terapeutista apua muun muassa perheneuvolasta tai lasten- ja nuorten psykiatriselta poliklinikalta.

Nuorella on mahdollisuus muodostaa kuvaa omasta menneisyydestään tutustumalla hänestä sosiaalitoimistossa koottuihin lastensuojeluasiakirjoihin. Niiden lukemisesta tulee etukäteen sopia sosiaalityöntekijän kanssa. On myös mahdollista keskustella sijoitukseen johtaneista tapahtumista sitä valmistelemissa olleen työntekijän kanssa, mikäli hän on vielä töissä. Nuori saattaa haluta vierailta lastenkodissa, jossa hän on pienenä asunut. Vierailusta kannattaa sopia etukäteen lastenkodin henkilökunnan kanssa.

Eri menetelmin ja osallistumalla erilaisiin vertaisryhmiin lapsi ja nuori voi aloittaa rakentamaan tulevaisuuttaan. Hyvänä oppaana alkuun voi toimia Pesäpuu ry:n ja Lastensuojelun Keskusliiton julkaisema Uskomme sinuun – Usko sinäkin – Lastensuojelun käsikirja nuorilta nuorille. www.lskl.fi/usus .

ERITYISTÄ TUKEA TARVITSEVAT LAPSET

Useat sijoitetut lapset tarvitsevat apua ja erityistä tukea arkisten asioiden tekemiseen. Tuen tarpeen taustalla voi olla lapsen kehityksellinen viive, vamma, oppimisvaikeuksia tai tunne-elämän kehitykseen liittyviä vaikeuksia. Perhehoitajalle maksettu hoitopalkkion korotus pohjautuu usein lapsen hoidettavuuteen. Erityistuen tarpeen toteaa psykologi, lääkäri, oppilashuolto tai jokin muu asiantuntija yhdessä huoltajan kanssa. Katso kohta Diagnoosi s.12.

HARRASTUKSET

On toivottavaa, että lapsella on jokin taipumuksiaan vastaava säännöllinen harrastus. Harrastuksella on todettu olevan itsetuntoa ja – tuntemusta vahvistava vaikutus. Asiakassuunnitelmapalaverissa on hyvä keskustella lapsen harrastuksista sekä sopia harrastuksista aiheutuvien kulujen korvaamisesta.

Kulukorvaus kattaa useimmiten tavanomaisista harrastuksista ja harrastusvälineistä aiheutuvat kulut. Kunnilla on omat ohjeistukset ja perustelut, miten harrastuksia tuetaan. Erityisiä perusteluita voivat olla harrastuksen terapeuttinen merkitys, lapsen poikkeuksellinen kiinnostus tiettyä harrastusta kohtaan, pitkäjänteisen harrastuksen tukeminen tai lapsen erityinen menestyminen tietyssä harrastuksessa.

HOITOPALKKIO

Perhehoitajalaki määrittää toimeksiantosopimuksella maksettavista perhehoidon palkkioista ja kulukorvauksista sekä muista tukitoimista (Perhehoitajalaki 3.4.1992/312 ja 8.4.2011/317).

Perhehoidosta maksettava hoitopalkkio perustuu hoitoon käytettävään aikaan ja hoidon vaativuuteen. Hoitopalkkio on veronalaista tuloa. Jollei toimeksiantosopimuksessa ole toisin sovittu, perhehoitajalla on oikeus saada hoidosta palkkiota (hoitopalkkio). Hoitopalkkiota maksetaan perhehoidossa olevaa henkilöä kohti kalenterikuukaudessa vähintään 650 euroa.(v. 2012) Hoitopalkkion suuruudesta sovitaan erikseen toimeksiantosopimuksessa. Hoitopalkkiota ei makseta perhehoitoon sijoitettua omaa alle 18-vuotiasta lastaan hoitavalle henkilölle eikä henkilölle, joka on kieltäytynyt vastaanottamasta palkkiota.

Hoitopalkkio voidaan erityisestä syystä sopia maksettavaksi myös säädettyä vähimmäismäärää pienempänä. Toimeksiantosopimuksessa sovittu hoitopalkkion määrä tarkistetaan kalenterivuositain työntekijän eläkelain (395/2006) 96 §:ssä tarkoitetulla palkkakertoimella. Palkkioiden ja kustannusten korvauksen indeksikorotukset toteutetaan muun suuruisiin palkkioihin STM:n vuosittaisen kuntainfon mukaan. Tieto löytyy sähköisenä yleensä vuoden lopussa sosiaali- ja terveysministeriön sivuilta kohdasta > tiedotteet > kuntainfot ja www.kunnat.net

Palkkion suuruuteen vaikuttavat kunnan omat toimintaohjeet sekä lapsen hoidollisuus ja onko hoito osa-aikaista esim. lapsen opiskelun, pitkän sairaalahoidon tai armeijassa/siviilipalveluksessa olon takia.

Perhehoitaja voi olla työttömänä työnhakijana ja saada työttömyyskorvausta, vaikka saakin kotona lasta hoitavan perhehoitajan palkkiota. Myös vuorotteluvapaalle lasta hoitamaan jäänyt perhehoitaja saa kotona lasta hoitavan perhehoitajan palkkiota (Vuorotteluvapaalaki 2002, 14§).

HOITOPALKKION KOROTTAMINEN

Hoitopalkkiota voidaan korottaa hoidon vaativuuden takia. Lapsen hoidettavuus saattaa vaihdella eri ikäkausina. Mikäli palkkion tarkistaminen tuntuu aiheelliselta, kannattaa ottaa heti yhteyttä lapsen asioista vastaavaan sosiaalityöntekijään.

Neuvottelu hoitopalkkion korottamisesta tehdään aina yhteistyössä sijaisperheen ja lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kesken.

Korotuksen perusteena on perhehoitajan ja lapsen tilanteen tuntevien sosiaalityöntekijöiden ja mahdollisesti myös muiden asiantuntijoiden lausunnot. Hoitopalkkion korotusta arvioidessaan sosiaalityöntekijä kiinnittää huomiota lapsen tarvitseman hoidon erityiseen vaativuuteen, sitovuuteen ja ympärivuorokautisen huolenpidon ja avustamisen tarpeeseen. Lapsen kasvuun liittyvät normaalit kehityskriisien aiheuttamat ongelmat eivät ole perusteita korotettuun hoitopalkkioon.

Hoitopalkkiota tarkistetaan, mikäli kriteerit, joilla hoitopalkkio on määrittynyt, eivät enää täyty. Palkkio tarkistetaan tarvittaessa jommankumman sopijaosapuolen sitä pyytäessä.

HOITOVAPAA

Sijoitetusta lapsesta ei voi saada kotihoidontukea. Tilapäinen hoitovapaa mahdollistaa myös perhehoitajan jäämisen enintään neljäksi työpäiväksi hoitamaan alle 10-vuotiasta sairastunutta lasta. Osittaisen hoitovapaan voi perhehoitaja saada työnantajan suostumuksella, kunnes lapsen toinen kouluvuosi päättyy. Jos lapsi kuuluu pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin, kolmannen kouluvuoden loppuun. www.kela.fi/lapsiperheet ja www.mol.fi >työsuhdeasiat

HUOLTAJUUS

Lapsen huolto säilyy huostaanoton ja sijoituksen aikanakin hänen vanhemmillaan, huoltajilla. Huoltajalla on oikeus sanoa mielipiteensä lasta koskevista tärkeistä asioista. Tällaisia asioita ovat erityisesti koulunkäyntiin ja terveydenhuoltoon liittyvät asiat. Muun muassa lapsen erityisluokalle siirtymistä suunniteltaessa on kuultava huoltajia.

Ilman huoltajien suostumusta ei saa muuttaa huostaan otetun lapsen uskontokuntaa, nimeä eikä kansalaisuutta.

Sosiaalilautakunnalla on oikeus päättää huostaan otetun lapsen hoidosta, kasvatuksesta, opetuksesta, valvonnasta ja muusta huolenpidosta sekä olinpaikasta. Sijoittamalla lapsen perheeseesi sosiaalilautakunta on oikeuttanut sinut vastaamaan lapsen jokapäiväisestä hoidosta ja kasvatuksesta.

Lapsen jokapäiväiseen hoitoon kuuluu muun muassa lapsen koulunkäynnistä, hammashuollosta, terveydenhuollosta ja harrastuksista huolehtiminen. Näihin liittyen saat täytettäväksesi lomakkeita, joihin pyydetään huoltajan allekirjoitusta. Perhehoitajana voit allekirjoittaa lasta koskevat lomakkeet, koepaperit ym. vaikka et ole lapsen huoltaja.

HUOLLONSIIRTO

Huostassapidon aikana tuomioistuimien voi päättää, kenelle lapsen huolto on uskottava vanhempien sijasta tai ohella. Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetussa laissa (361/1983) säädetään, että asia on ratkaistava lapsen edun mukaisesti. Huoltajina tai oheishuoltajina voivat tulla kysymykseen esim. lapsen sukulaiset tai muut lapselle läheiset henkilöt. Huoltajiksi on mahdollista määrätä myös lasta pitkään hoitanut perhehoitaja. Huollon siirron jälkeenkin perhehoitajalle voidaan maksaa lapsen ylläpidosta ja hoidosta aiheutuvaa korvausta ja tarvittaessa myös palkkiota.

HUOSTAANOTTO, TAHDONVASTAINEN HUOSTAANOTTO

Lastensuojelulain 40 pykälän mukaan lapsi on otettava sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen huostaan ja järjestettävä hänelle sijaishuolto, jos puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä tai jos lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin rinnastettavalla käyttäytymisellään ja jos avohuollon tukitoimet eivät ole sopivia, mahdollisia tai jos ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi ja sijaishuollon arvioidaan olevan lapsen edun mukaista.

Usein huostaanottoa edeltävät monet avohuollon tukitoimet ja tiivis yhteistyö sosiaalityöntekijöiden ja lapsen biologisten vanhempien välillä. Suurin osa huostaanotoista tehdään yhteistyössä lapsen biologisten vanhempien kanssa. Huostaanotosta päättää johtava viranhaltija.

Tahdonvastainen huostaanotto on kyseessä silloin, kun huoltaja tai 12 vuotta täyttänyt lapsi itse vastustaa huostaanottoa tai siihen liittyvää sijaishuoltoon sijoittamista. Tahdonvastaisesta huostaanotosta päättää sosiaalityöntekijän hakemuksen perusteella hallinto-oikeus. Päätösprosessi voi kestää jopa vuoden.

Sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä on oikeus päättää huostaanotetun lapsen olinpaikasta, hoidosta, kasvatuksesta, valvonnasta, muusta huolenpidosta ja näiden toteuttamiseksi tarpeellisesta opetuksesta ja terveydenhuollosta. (katso yllä Huoltajuus)

Huostaanotto on voimassa toistaiseksi ja lakkaa viimeistään, kun nuori täyttää 18 vuotta. Katso myös Kiireellinen sijoitus s. 20.

HUOSTAANOTON LAKKAAMINEN, katso myös **PERHEEN YHDISTÄMINEN** s. 31 ja **SIJAIS-HUOLLON MUUTOS** s. 37.

Huostaanoton aikana tulee huostaanoton perusteita tarkistaa säännöllisesti. Huostaanotto lakkaa lapsen täytyessä 18 vuotta tai kun siihen ei enää ole perusteita

Huostaanotto voidaan lakkauttaa myös aiemmin, mikäli lapsen biologisten vanhempien tilanne muuttuu niin, että huostaanoton tarvetta ei enää ole. Lapsen huoltajat voivat anoa huostaanoton lakkauttamista. Silloin sosiaalityöntekijät tutkivat vanhempien ja lapsen tilanteen. He arvioivat sitä, onko huostaanotto edelleen lapsen edun mukaista. Muun muassa sijaishuollon kesto, lapsen ja sijaishuoltoa antavan henkilön välillä vallitseva kiintymyssuhteen laatu, lapsen ja hänen vanhempiensa välinen kanssakäyminen ja lapsen mielipide vaikuttavat lapsen edun arviointiin.

Sosiaalityöntekijät kuulevat asiasta sekä lasta, tämän biologisia vanhempia että perhehoitajia. Päätöksen tekee johtava sosiaalityöntekijä. Päätöksestä on valitusoikeus perhehoitajilla ja vanhemmillä. Lopullisen päätöksen tekee hallinto-oikeus.

HÄTÄTILANNE, Sosiaalipäivystys

Kun perhehoitaja tarvitsee äkillisesti sosiaalityöntekijän apua ja neuvoja, voi häntä tavoitella puhelinajan ulkopuolella. Virka-aikana yleensä sosiaalitoimiston neuvonta ottaa vastaan soittopyynnön, jos työntekijää ei tavoiteta. Tarkista kuntasi sosiaalipäivystyksen numero, sieltä saat apua virkaajan ulkopuolella.

Hätäkeskus 112 auttaa akuuteissa hätätapauksissa koko maassa.

Keski-Suomi: Jyväskylässä aloitti 2.4.2012 toimintansa sosiaalipäivystyksikkö, joka vastaa virka-ajan ulkopuolisesta sosiaalipäivystyksestä Mobile-kuntien alueella (Hankasalmi, Joutsa, Jyväskylä, Jämsä, Keuruu, Konnevesi, Kuhmoinen, Laukaa, Luhanka, Multia, Muurame, Petäjavesi, Toivakka, Uurainen ja Äänekoski)

Toiminta tapahtuu Kriisikeskus Mobile tiloissa; puh. 014 266 7150.

ILMOITUSVELVOLLISUUS, katso VALVONTA s. 45.

Perhehoitajalla on velvollisuus ilmoittaa omissa tai hänelle sijoitetun lapsen olosuhteissa tapahtuneista muutoksista lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle. Mikäli perheeseen sijoitetaan uusi lapsi tai perhe aloittaa tukiperheenä tai ottaa hoidettavakseen muita henkilöitä perhehoitoon, tulee siitä ilmoittaa sijoittaneille kunnille. Uuden lapsen sijoittavan kunnan sosiaalityöntekijän ilmoittaa sijoituksesta myös sijoituskunnalle eli sijaisperheen asuinkunnalle.

Myös Keski-Suomen sijaishuoltoyksikölle on hyvä ilmoittaa perhetilanteessa tapahtuvista muutoksista.

ITSENÄISTYMISVARAT

Huostaan ottanut kunta perii sijoituksen aikana lapselle tulevat tulot, esim. Kelan hoitotuki, eläkkeet, hoidon korvaukseksi. Myös lapsen vanhemmilta voidaan periä korvausta lapsen hoidosta, kts. asiakasmaksut. Näistä tuloista kunnat tallettavat 40 prosenttia lapselle itsenäistymisvaroiksi. Varat ovat nuoren käytettävissä hänen täytettyään 18 vuotta. Itsenäistymisvaroilla hankitaan monesti nuoren ensimmäisen oman kodin varusteet. Itsenäistymisvarojen määrä vaihtelee sen mukaan, kuinka suuret tulot lapsella on ollut sijoituksen aikana.

Jos lapselle ei ole kertynyt sijoituksen aikana itsenäistymisvaroja tai jos ne ovat riittämättömät, tulee sijoittaneen kunnan tukea itsenäistymässä olevaa nuorta asumiseen, koulutukseen ja muuhun itsenäistymiseen liittyvissä menoissa.

JULKISUUS

Sijaisperheessä asuva lapsi ei ilman huoltajien lupaa saa esiintyä tunnistettavasti tiedotusvälineissä.

Lapsen kuvaa ei siten saa julkaista lehdessä tai internetissä, häntä ei saa haastatella radiossa tai televisiossa eikä hänestä otettuja kuvia tai filmejä saa muutenkaan julkisesti esittää elleivät hänen huoltajansa ole antaneet siihen kirjallisesti lupaa. Luvan saamiseksi on hyvä olla yhteydessä sosiaalityöntekijään.

Päiväkotia käyvät lapset saavat päiväkodista automaattisesti lomakkeet, joilla huoltaja voi antaa luvan lapsen kuvaamiseen ja haastattelemiseen. Mikäli sijaisperhe ei ole yhteydessä lapsen huoltajiin, lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tulee selvittää onko hänen mahdollista saada huoltajilta lupalappuun allekirjoitukset.

Eri asia luonnollisesti ovat sijaisperheen ja lapsen omaan käyttöön otetut valokuvat ja filmit, joita katsellaan perhepiirissä, sukulaisten tai perheen ystävien kanssa.

JÄLKIHUOLTO

Huostaanoton lakkaamisen jälkeen nuori siirtyy jälkihuoltoon. Jälkihuolto jatkuu siihen saakka, kun nuori täyttää 21 vuotta. Nuoren on mahdollista ja toivottavaa voida jatkaa asumista sijaisperheessä vielä sen jälkeen, kun hän on tullut täysi-ikäiseksi. Jälkihuollon tarkoituksena on tukea nuorta itse-

näisen elämän alkuun. Nuorelle tulee tehdä jälkihuollon asiakassuunnitelma. Sosiaalityöntekijät tai jälkihuollon ohjaajat avustavat ensimmäisen oman asunnon hankinnassa ja tukevat opiskelussa Oikeus jälkihuoltoon säilyy, vaikka huostaanotto lakkautettaisiin ennen lapsen täysi-ikäiseksi tuloa. Nuoren asumista sijaisperheessä voidaan tukea jälkihuollon päättymiseen saakka.

Mikäli asuminen jatkuu tämän jälkeen, tulee selvittää, voisiko nuoren asumiseen perheessä saada tukea esimerkiksi vammaispalvelulain perusteella.

Jälkihuoltoon valmistautuminen kannattaa aloittaa hyvissä ajoin, mieluiten jo noin 15-vuotiaana. Silloin sijaisvanhempien kannattaa arvioida yhdessä nuoren kanssa, missä itsenäistymisen osa-alueessa (esim. rahan käyttö, sosiaaliset suhteet, siisteys, hygienia, päivärytmi) hän tarvitsee harjoitusta. Jälkihuollon asiakassuunnitelmassa voidaan yhdessä pohtia, miten nuorta parhaiten tuetaan itsenäiseen elämään valmistautumisessa.

Kun nuori kokee olevansa valmis itsenäistymään, jälkihuollon avulla voidaan tukea nuorta itsenäisen elämän alkuun. Sosiaalityöntekijät auttavat nuorta ensimmäisen oman asunnon hankinnassa ja tukevat opiskelussa sekä järjestävät nuorelle tarvittavia tukitoimia.

KALTOINKOHTELU ja PAHOINPITELY

Lasta ei saa alistaa henkisesti eikä kohdella muulla tavoin loukkaavasti. Perhehoitajien tulee erityisesti suojella lapsia väkivallan kokemuksilta.

Kaltoinkohtelu sisältää kaikki fyysisen ja psyykkisen pahoinpitelyn muodot, seksuaalisen hyväksikäytön, laiminlyönnin tai jonkin muun riiston, josta seuraa todellista tai mahdollista vaaraa lapsen terveydelle, kehitykselle tai ihmisarvolle.

Laki kieltää yksiselitteisesti lapsen pahoinpitelyn. Mikäli sijoitettu lapsi kertoo, että häntä on pahoinpidelty tai siitä on merkkejä näkyvissä, on heti otettava yhteyttä lapsen asioista vastaavaan sosiaalityöntekijään. He ohjaavat tarvittaessa lapsen tarkempiin tutkimuksiin. Sosiaalityöntekijät tekevät pahoinpitelystä tutkintapyyntöä poliisille. kts. Tutkintapyyntö s. 43.

Lapsen pahoinpitelyn muodoista yksi on lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Sillä tarkoitetaan aikuisten lapsiin tai alaikäisiin nuoriin kohdistamia seksuaalisia tekoja. Mikäli lapsen käytös ja / tai puheet herättävät epäilyn mahdollisesta seksuaalisesta hyväksikäytöstä, tulee heti tehdä asiasta ilmoitus poliisille ja olla yhteydessä sosiaalityöntekijään. Perhehoitajat ovat toimeksiantosopimuksen myötä velvollisia tekemään lastensuojeluilmoituksen.

Internetin vaarat on syytä tiedostaa ja keskustella niistä asiallisesti lasten kanssa. Esimerkiksi Mannerheimin lastensuojeluliiton internet-sivuilta löytyy hyvää materiaalia keskustelun pohjaksi. Muun muassa nuorille suunnattu Viisaasti verkossa – esite antaa hyvät eväät netin turvalliseen käyttöön. kts. Nettiturvallisuus s. 28.

KASVATUS

Kasvatuksella pyritään tukemaan lapsen kasvua ja kehitystä niin, että lapsi oppii vastuuntuntoa, tunteiden säätelyä sekä itsensä ja muiden kunnioittamista. Kasvatuksen tulee olla tukevaa, kannustavaa ja ratkaisuja etsivää, ei rankaisevaa tai lannistavaa. Sijoitetun lapsen ja nuoren kasvatuksessa voi tulla eteen erityisiä pulmia, joista voi keskustella esim. perhe- tai kasvatusneuvolan ammattilaisten kanssa. Joskus keskustelu kokeneemman perhehoitajan kanssa helpottaa.

Lapsen hoidon ja kasvatuksen peruslähtökohtana on turvata lapselle lapsen kasvua ja kehitystä tukeva myönteinen kasvuympäristö, lapsen perushoito ja huolenpito, turvallisuus, emotionaalinen lämpö (eli hellyys, läheisyys), pysyvyys, jatkuvuus ja ennustettavuus.

Lasta ei saa rangaista ruumiillisesti eikä häntä saa henkisesti alistaa eikä kohdella muulla tavoin loukkaavasti. Lasta ei voi lastensuojelulain mukaan rangaista myöskään kotilomien peruuntumisella eikä viikkorahan menettämislä.

Lapsilähtöisyyden lähtökohtana on, että lapsen yksilöllisyyttä kunnioitetaan, lasta kuunnellaan ja kannustetaan.

KASVATTILAPSI, katso Yksityisesti sijoitettu lapsi s. 48.

Kasvatilapsella tarkoitetaan lasta, jota kasvattaa ilman sosiaaliviranomaisten aloitetta muu henkilö kuin tämän biologinen vanhempi tai ottovanhempi. Ottolapsesta kasvatilapsi eroaa sikäli, että kasvattivanhemman ja kasvatin välillä ei ole yksityisoikeudellista lapsen ja vanhemman suhdetta.

KEHITYKSELLISET VIIVEET

Kehityksessään viivästynyt lapsi ei ole saavuttanut normaalin kehityksen edellyttämää kehitystasoa, vaan hänen kehityksessään on jotakin poikkeavaa. Kehityshäiriö voi olla fyysinen, psyykinen tai sosiaalinen yleisistä odotuksista poikkeava kehityskulku, esimerkiksi motoriikkaan, aistitoimintoihin, sosiaalisiin taitoihin tai tunne-elämään liittyvä pulma. PRIDE - valmennuksessa esimerkkinä tehty palapeli-lapsi on oiva esimerkki siitä, kuinka eri kehitystasoja lapsella voi olla suhteessa ikäänsä.

KIINTYMYS

On emotionaalinen tila, jonka lapsi luo turvallisuuden tunteen vahvistamiseksi. Kiintymys kuvaa äidin tai muun lasta hoitavan aikuisen ja lapsen suhteen laatua. Kiintymyksen syntymiseen kannattaa antaa aikaa sekä hoitajalle että lapselle. Sijoitetulla lapsella voi alkuun olla vaikeaa löytää paikka uudessa perheessä. Kiintymys löytyy ajan kautta arkisen huolenpidon, läheisyyden ja yhdessä tekemisen myötä. Lapselle on tärkeää saada kokea, että hän on tärkeä ja hänestä välitetään.

Alussa sijoitettu lapsi voi tuntua vieraalta ja kovin erilaiselta sijaisperheen muihin lapsiin verrattuna. Hän on oma persoonansa, joka tuo mukanaan omat tapansa ja totumuksensa.

Kiintymyksen syntymiselle on eduksi, mikäli sijaisvanhempi pystyy jonkin aikaa hoitamaan sijoitettua lasta kotona. Mikäli aika kuluu ja lapsi tuntuu edelleen vieraalta, kannattaa ottaa yhteyttä sosiaaliohjaajiaan. Myös perheneuvolasta voi kysyä neuvoa. Esimerkiksi theraplay – terapialla on saatu hyviä tuloksia kiintymyssuhteen rakentamisessa.

KIIREELLINEN SIJOITUS

Lapsi voidaan sijoittaa kiireellisesti perhehoitoon tai laitoshoidon. Kiireellisen sijoituksen tarve voi syntyä esimerkiksi silloin, kun kodin olosuhteet tai puutteet lapsen huolenpidossa välittömästi vaarantavat lapsen terveyttä tai kehitystä tai silloin, kun lapsen huoltajat ovat väliaikaisesti kykenemättömiä hoitamaan lastaan.

Ennen päätöstä kiireellisen sijoituksen tekemisestä on selvitettävä lapsen, vanhemman, huoltajan sekä muun lapsen huollosta ja kasvatuksesta vastuussa olevan henkilön mielipide ja käsitys asiasta.

Kiireellisestä sijoituksesta päättää sosiaalityöntekijä, jolla on oltava tehtävänsä laissa määritelty pätevyys. Päätöksen valmistelu tehdään parityönä ja tarvittaessa valmistelussa käytetään myös muiden ammattiryhmien osaamista. Päätöksestä on muutoksenhakuoikeus hallinto-oikeuteen ja edelleen korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Kiireellinen sijoitus on voimassa siihen asti, kun peruste kiireelliselle sijoitukselle on olemassa, kuitenkin enintään 30 vuorokautta.

Kiireellisen sijoituksen enimmäiskestoaika yhdellä viranhaltijan tekemällä päätöksellä on 30 päivää. Tänä aikana on tehtävä jokin seuraavista toimenpiteistä:

- päätös kiireellisen sijoituksen lakkaamisesta
- päätös kiireellisen sijoituksen jatkamisesta seuraavat 30 vuorokautta
- päätös huostaanotosta
- hakemus huostaanotosta hallinto-oikeudelle.

KOTIIN SIJOITTAMINEN

Lapsi voidaan sijoittaa väliaikaisesti enintään kuudeksi kuukaudeksi myös vanhempansa tai muun huoltajansa hoidettavaksi ja kasvatettavaksi silloin, kun valmistellaan lapsen kotiin palaamista kodin ulkopuolisen sijoituksen jälkeen, tai kun se on lapsen edun kannalta muusta syystä perusteltua.

KOTIHOIDONTUKI

Sijoitettua lasta kotiin hoitamaan jäävä sijaisvanhempi ei ole oikeutettu kotihoidontukeen. Monet sijaisvanhemmat ovat sijoituksen alussa jääneet kotiin hoitamaan lasta. Tuolloin heille voidaan maksaa ansionmenetyksen korvauksena korotettua palkkiota tai he voivat jäädä vuorotteluvapaalle. Vuorotteluvapaasta saa lisätietoa muun muassa työvoimatoimistosta ja Kelasta. Muista perhevapaista katso www.mol.fi-perhevapaat. Katso Hoitovapaa s. 16.

KOTIKUNTA, katso Muuttoilmoitus s. 28 ja Väestörekisteri s. 47.

Sijoitetun lapsen kotikunta (=sijoittajakunta) säilyy ennallaan lapsen huostaanoton ajan. Jos lapsi muuttaa sijaisperheeseen oman kunnan ulkopuolelle, merkitään sijaisperheen asuinkunta lapsen muuttoilmoitukseen tilapäiseksi asuinkunnaksi.

Sijoituskunta on se kunta, johon lapsi on sijoitettu, eli siis sijaisperheen asuinkunta.

KOULU

Perusopetuslain (21.8.1998/628) mukaan kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville oppivelvollisuusikäisille perusopetusta sekä oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna esiopetusta. Opetus järjestetään oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti ja siten, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä

Oppilaalla, joka on tilapäisesti jäänyt jälkeen opinnoissaan tai muutoin tarvitsee oppimisessaan lyhytaikaista tukea, on oikeus saada tukiopetusta. 16 § ([24.6.2010/642](#))

Eriyaisen tuen järjestämisestä oppilaille on säädetty tarkemmin Perusopetuslain 17 §:ssä.

Oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä.

Lapsen erityisen ja yksilöllisen tuen tarve tulee selvittää, jotta oppilaan opetus järjestyy hänen edellytensä mukaisesti, esim. kouluavustajan saamiseksi.

Lastensuojelulain 9§:n mukaan kunnan tulee järjestää koulupsykologi- ja koulukuraattoripalveluita, jotka tukevat oppilaille riittävän tuen ja ohjauksen koulunkäyntiin ja oppilaiden kehitykseen liittyvien sosiaalisten ja psyykkisten vaikeuksien ehkäisemiseksi ja poistamiseksi. Palveluilla tulee edistää koulun ja kodin välistä yhteistyötä.

KOULUTUS

Perhehoitajalaki edellyttää että kunnat järjestävät perhehoitajille koulutusta ja tukea.

Perhehoitajille sopivaa koulutusta järjestävät myös muun muassa Perhehoitoliitto ry, Pelastakaa Lapset ry ja Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Niistä saa hyvin tietoa netistä. Kun sopiva koulutus löytyy, kannattaa ottaa yhteyttä lapsen asioista vastaavaan sosiaalityöntekijään tai perhehoitajan vastuu työntekijään. He tukevat koulutuksiin osallistumista mahdollisuuksien mukaan.

Keski-Suomen Sijaishuoltoyksikkö järjestää ja informoi sijaisperheitä ajankohtaisista koulutuksista ja teemallisista työkokouksista. Vuosittain järjestettävät koulutusviikonloput tarjoavat sijaisperheille koulutusta ja myös virkistytymistä.

KULUKORVAUS

Kulukorvaus sisältää korvauksen lapsen tai nuoren ravinnosta, asumisesta, harrastuksista, henkilökohtaisista tarpeista ja muusta elatuksesta aiheutuvista tavanomaisista menoista. Kulukorvaukseen sisältyvät myös tilapäisestä sairastamisesta aiheutuneet terveydenhoitokulut.

Niiden lasten kohdalla, joilla on säännöllisiä erikseen korvattavia kustannuksia (esim. matkakulut, sairaudenhoito) tulee korvauksesta sopia erikseen. Osittaista kulukorvausta voidaan maksaa silloin, kun nuori on suorittamassa asevelvollisuutta/siviilipalvelusta tai opiskelee toisella paikakunnalla ja käy viikonloppuisin sekä lomillaan sijaisperheessä.

Tällöin sosiaalityöntekijä tekee sijaisperheen ja nuoren kanssa yhdessä suunnitelman sijaisperheelle maksettavan kulukorvauksen suuruudesta. Mikäli nuori on itsenäistynyt sijaisperheestä, mutta perhe jatkaa nuoren tukemista, voidaan maksaa niiden todellisten vuorokausien perusteella, jotka nuori on viettänyt perheessä.

Kulukorvausta maksetaan sen kuukauden loppuun, kun lapsi tai nuori muuttaa pois perhehoidosta (kotiutus, sijaishuoltopaikan muutos, itsenäinen asuminen) tai kun perhehoidon tarve muutoin lakkaa. Kulukorvauksiin tehdään lain mukaiset indeksikorotukset vuosittain.

KUNTIEN SOSIAALITYÖ katso myös Sosiaalityöntekijöiden työnjako s.40.

Sosiaalihuoltolaki (710/1982) määrittelee yleislakina sosiaalipalvelut, joiden järjestämisestä kunnan on huolehdittava. Erityislajeissa säädetään tarkemmin eri asiakasryhmille annettavista erityispalveluista.

Kuntien tehtävänä on tarjota muun muassa lasten ja perheiden palveluita ja vastata lastensuojelun toteutumisesta Kuntien tehtävänä on myös vastata lapsen huostaanoton ja sijaishuollon sijoittamispäätöksistä ja niiden valmisteluista.

Kuntien sosiaalitoimistojen sosiaalityöntekijät vastaavat edellä mainitun lisäksi myös sijaishuollossa olevien lasten asioista sijaishuollon aikana toimien yhteistyössä lapsen vanhempien ja perhehoitajien kanssa. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä ja perhehoidon aikana perhehoitajan vastuutyöntekijä vastaavat perhehoitajien tuesta.

KÄYNNISTÄMISKORVAUS

Käynnistämiskorvauksella katetaan toimeksiantosopimuksella toteutetun perhehoidon käynnistämistä aiheuttavia kuluja, joita voivat olla mm. asuntoon kohdistuvat välttämättömät korjaus- ja muutostyöt, kalusteet, vuodevaatteet, vaatteet, leikkikalut sekä harrastusvälineet kuten polkupyörä, sukset, lasketteluvälineet, jääkiekkovarusteet ja tietokone. Myös ansionmenetyksiä ja ennakovalmennuksen kustannuksia voidaan kattaa käynnistämiskorvauksella. Perhehoidon käynnistämisen vaiheessa sijaisperhe hankkii perheeseen sijoitettavalle lapselle välttämättömät tarvikkeet.

Kunnilla on omat ohjeistukset siitä, mihin käynnistämiskorvaus kulloinkin kohdennetaan ja paljonko ja kauanko sitä maksetaan. Käynnistämiskorvauksella hankittavista tarvikkeista kannattaa keskustella ennen hankintoja sosiaalityöntekijän kanssa ja sopia käytännöistä, esim. siitä tarvitseeko kuitteja säilyttää. Myös siitä, missä tapauksissa maksettu käynnistämiskorvaus tulee palauttaa, tulee sopia etukäteen.

KÄYTTÖVARAT

Lapselle tai nuorelle hänen omaan käyttöönsä kuukausittain annettavat käyttövarat sisältyvät perhehoitajille maksettavaan kulukorvaukseen.

Perhehoitajat vastaavat siitä, että lapset saavat käyttövarat käyttöönsä. Lapselle tai nuorelle on annettava hänen omaan käyttöönsä henkilökohtaisia tarpeitaan varten kalenterikuukaudessa käyttövaroja iästä ja kasvuympäristöstä riippuen seuraavasti: alle 15-vuotiaalle lapselle määrä, joka vastaa hänen yksilöllistä tarvettaan ja 15 vuotta täyttäneelle vähintään määrä, joka vastaa yhtä kolmasosaa elatustukilain (580/2008) 9 §:ssä säädetystä yhdelle lapselle suoritettavasta elatustuen määrästä.

Se, annetaanko käyttövara lapselle/nuorelle kokonaisuudessaan kerran kuukaudessa vai jaettuna viikkorahoiksi, on sijaisperheen itse päätettävissä.

Sijaisperheen tulee pitää kirjaa lapselle antamistaan käyttövaroista ja antaa selvitys pyydettyä lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle. Alaikäisellä on oikeus itse päättää hänelle maksettujen varojen käytöstä.

- Lapsen sijoituspaikan on pidettävä kirjaa lapselle annettujen käyttövarojen maksamisesta.
- Kirjaukset on lähetettävä tiedoksi lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle vuosittain, käytännöstä on hyvä sopia sosiaalityöntekijän kanssa.
- Käyttövaroja ei saa käyttää rangaistusmuotona!

LAINSÄÄDÄNTÖ

Perhehoitoa määrittää monta eri lakia. Lait löytyvät internetistä osoitteesta www.finlex.fi.

- Perhehoitajalaki 1992, muutokset 2006 ja 2012
- Lastensuojelulaki 2007
- Sosiaalihuoltolaki 1984 ja asetus 1983
- Holhustoimilaki 1999
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 2000
- Laki yksityisten sosiaalipalveluiden valvonnasta 1996
- Asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 1992
- Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 1977
- Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 1987
- Mielenterveyslaki 1990
- Hallintolaki 2003 ja Hallintolainkäyttölaki 1996
- Tapaturmavakuutuslaki 1948
- Työsopimuslaki 2001
- Kunnallinen eläkelaki 2003

Perhehoidon toteutuksessa noudatetaan mm. seuraavia säädöksiä niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen: perhehoitajalaki (312/92), asetus perhehoitajalle maksettavasta palkkiosta ja korvauksesta, sosiaalihuoltolaki (710/82), sosiaalihuoltoasetus (607/83), lastensuojelulaki (417/2007), laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/00), laki ja asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (734/92) ja (912/ 92), laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/02), laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (361/83) ja asetus lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (556/94).

LAPSEN KUULEMINEN

Lastensuojelulaki edellyttää lapsen osallisuutta häntä koskevissa toimenpiteissä ja päätöksissä. Lapsen kannalta on tärkeää, että hänen mielipidettä kysytään ja hän saa ilmaista omat ajatuksensa häntä koskevissa asioissa. Lastensuojelulain mukaan 12-vuotiasta lasta on kuultava häntä koskevia suunnitelmia ja päätöksiä tehtäessä.

Lastensuojelulain mukaan lapsen mielipide on selvitettävä aina häntä koskevia ratkaisuja tehtäessä. Selvittäminen tulee tehdä lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. Mielipiteen selvittämisessä ei ole ikärajaa. Pienten lasten mielipiteen selvittämisessä käytetään apuna toiminnallisia menetelmiä, kuten Nalle-kortteja, Elämän tärkeät asiat – kortteja tai erilaisia pelejä ja piirrostehtäviä.

Lapsen kuuleminen on ensisijaisesti sosiaalityöntekijän vastuulla ja lapsella tulee lain mukaan olla mahdollisuus tavata sosiaalityöntekijää kahden kesken riittävän usein. Isompi lapsi voi halutessaan myös kirjoittaa sosiaalityöntekijälleen kirjeen tai soittaa hänelle.

Lapsella on oikeus saada tietoonsa häntä koskevia asioita, kuitenkin niin, ettei tieto vahingoita häntä. Sosiaalityöntekijän tulee huolehtia siitä, että lapsella on tietoa huostaanottonsa perusteista.

On tärkeää, että lapsi osallistuu itse asiakassuunnitelmaan silloin, kun se on mahdollista.

LAPSILISÄ

Lapsilisän maksamisesta perhehoitajalle tulee sopia ja kirjata toimeksiantosopimusta tehtäessä. Perhehoitaja tekee itse Kelalle lapsilisähakemuksen. Lapsilisä kannattaa anoa heti lapsen muuttaessa sijaisperheeseen, jotta maksaminen alkaa jo sijoituksen alkamiskuukaudesta lähtien. Sosiaalityöntekijän tulee lähettää suoraan Kelalle lausunto, jonka perusteella sijaisvanhempi saa sijoitetun lapsen lapsilisän. Yksinhuoltajana sijaisvanhempi on oikeutettu yksinhuoltajakorotukseen.

Lapsilisän suuruus määräytyy sijaisperheen lapsilisään oikeutettujen lasten lukumäärän mukaan. Jos perheessä on esimerkiksi ennestään kolme lasta ja sijoitettu lapsi tulee neljänneksi, perhe saa yhtä suuren lapsilisän kuin perhe, jolla on neljä biologista lasta.

Lyhytaikaisissa sijoituksissa kunta voi periä lapsilisän hoidon korvaukseksi ja maksaa sen sijaan perhehoitajalle korotettua palkkiota ja kulukorvausta.

LASTEN MÄÄRÄ, katso myös Valvonta s. 45.

Sijaisperheessä voidaan samanaikaisesti hoitaa enintään neljää lasta, perheen omat, alle kouluikäiset lapset ja muut erityistä hoitoa tai huolenpitoa vaativat henkilöt mukaan luettuina. Poikkeuksen muodostavat sisarukset ja muut saman perheen jäsenet, joita voi hoidossa olla samanaikaisesti useampia.

Sijaisperheessä voidaan hoitaa samanaikaisesti seitsemää henkilöä, jos annettavasta hoidosta, kasvatuksesta ja muusta huolenpidosta vastaa vähintään kaksi hoitopaikassa asuvaa henkilöä ja ainakin toisella on tehtävään soveltuva koulutus ja riittävä kokemus hoito- tai kasvatustehtävissä. (Perhehoitajalaki 1 §, Sosiaalihuoltolaki 26§)

On tärkeää huomioida, että mikäli perhe toimii esimerkiksi omaishoitajana tai aloittaa tukiperheenä, on heidän ilmoitettava asiasta sosiaalityöntekijälle ja K-S:n Sijaishuoltoyksikölle. Viranomaisten on valvottava sijaisperheessä hoidettavien lasten lukumäärää.

LASTENSUOJELU

Lastensuojelu jakaantuu ehkäisevään lastensuojeluun ja lapsi- ja perhekohtaiseen lastensuojeluun. Ehkäisevää lastensuojelutyötä on kunnan peruspalveluissa, kuten äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa terveydenhuollossa, päivähoitossa, perhekeskuksissa, opetuksessa ja nuorisotyössä, annettava erityinen tuki. Lapsilta ja perheiltä ei tällöin edellytetä lastensuojelun asiakkuutta, vaan työtä tehdään osana lapsille, nuorille ja perheille tarkoitettuja palveluja.

Ehkäisevää lastensuojelutyötä on myös lasten huomioonottaminen aikuisille suunnatuissa palveluissa. Kun esimerkiksi mielenterveys- ja päihdepalveluissa arvioidaan, että vanhemman kyky huolehtia lapsista on heikentynyt, selvitetään lapsen hoidon ja tuen tarve.

Suurin osa lastensuojelutyöstä tehdään avohuollon sosiaalityönä. Lastensuojelutyön tarvetta selvitetään yhdessä lapsen, nuoren ja perheen kanssa. Työskentelyssä pyritään vahvistamaan perheenjäsenten omia voimavaroja lasten kasvatumahdollisuuksien turvaamiseksi. Sosiaalityön työskentelytapoja ovat keskustelujen, ohjauksen ja neuvonnan lisäksi erilaisten avohuollon tukitoimien tarjoaminen lapselle ja perheelle (katso avohuollon tukitoimet). Lasta ja perhettä tukevia palveluja ovat esimerkiksi tukihenkilö- tai tukiperhetoiminta, hoito- ja terapiapalvelut, perhetyö, sekä koulunkäynnin, harrastusten tai lomatoiminnan tukeminen. Nuoria voidaan tukea myös opinnoissa sekä työ- ja asuntoasioissa. Lapsi voidaan myös sijoittaa avohuollon tukitoimena lyhytaikaisesti

yksin tai vanhempiensa kanssa perhe- tai laitoshoitoon, mikäli tämän arvioidaan olevan lapsen edun mukaista.

Mikäli lapsen tilanne ei riittävästi korjaannu yhdessä sovittujen tukitoimien avulla, viimesijaisena toimenpiteenä on lapsen huostaanotto ja sijoitus kodin ulkopuolelle perhe- tai laitoshoitoon. Lapsen huostaanoton ja sijoituksen aikana tuetaan lapsen ja vanhempien välistä yhteydenpitoa.

Lastensuojeluasiasia tulee vireille kunnan sosiaalitoimessa hakemuksesta, kun lastensuojelun työntekijä on vastaanottanut pyynnön lastensuojelutarpeen arvioimiseksi, kun lapsesta on tehty lastensuojeluilmoitus, kun lastensuojelun työntekijä on muutoin saanut tietää mahdollisesti lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta.

LASTENSUOJELUILMOITUS

Lastensuojeluilmoituksen ovat velvollisia viipymättä ilmoittamaan salassapitosäännösten estämättä kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he tehtävässään ovat saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Tällaisia henkilöitä ovat: Sosiaali- ja terveydenhuollon, opetustoimen, nuorisotoimen, poliisitoimen, rikosseuraamuslaitoksen, palo- ja pelastustoimen, sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajan, opetuksen tai koulutuksen järjestäjän, seurakunnan tai muun uskonnollisen yhdyskunnan, turvapaikan hakijoiden vastaanottotoimintaa harjoittavan yksikön, hätäkeskustoimintaa harjoittavan yksikön, koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa harjoittavan yksikön palveluksessa tai luottamus-toimessa olevat henkilöt tai *vastaavissa tehtävissä toimiesiintymisissä* tai itsenäisinä ammattiharjoittajina toimivat henkilöt, kaikki terveydenhuollon ammattihenkilöt. Myös muu kuin 1 momentissa tarkoitettu henkilö voi tehdä tällaisen ilmoituksen häntä mahdollisesti koskevien salassapitosäännösten estämättä.

Lastensuojeluilmoitus tehdään kunnan lastensuojeluviranomaiselle joko puhelimitse tai kirjallisesti. Ilmoituksen voi tehdä silloin kun havaitsee tai saa tietää sellaisia seikkoja, joiden vuoksi lapsen lastensuojelun tarve on syytä selvittää. Kyseessä on siis henkilön oma arvio tarpeesta selvittää lapsen lastensuojelun tarve. Ilmoituksen tekemisen ja lastensuojelutarpeen selvittämisen taustalla voi olla hyvin erilaisia seikkoja, jotka liittyvät lapsen hoidon ja huolenpidon tarpeeseen, kehitystä vaarantaviin olosuhteisiin tai lapsen omaan käyttäytymiseen tai päihteiden käyttöön. Ilmoituksen syynä voi olla esimerkiksi lapsen tarpeiden laiminlyönti, lapsen heitteillejätto, lapsen pahoinpitely tai seksuaalinen hyväksikäyttö tai niiden epäily tai uhka. Ilmoituksen aiheena saattaa olla myös se, että lapsen hoidossa tai huolenpidossa havaitaan muutoin puutteita tai osaamattomuutta, joka vaarantaa lapsen hyvinvointia.

Jos on epävarma siitä, tulisiko tietyissä tilanteissa tehdä lastensuojeluilmoitus, voi kysyä neuvoa kunnan lastensuojeluviranomaiselta ilmaisematta lapsen henkilöllisyyttä.

Kunnan sosiaalityöntekijät arvioivat ilmoituksen saatuaan lapseen ja perheen tilannetta ja tekevät tarvittaessa lastensuojelun tarpeen selvityksen. Siinä selvitetään ja arvioidaan lapsen suojelun ja tuen tarvetta suhteessa vanhempien mahdollisuuksiin vastata niihin.

LOMANVIETTO

Perhehoidossa olevan lapsen lomanvietosta aiheutuvista kustannuksista on sovittava toimeksiantosopimusta tehtäessä. Pienet lomamatkat hoituvat usein kulukorvauksesta, mutta esimerkiksi ulkomaan matkojen suhteen on hyvä sopia korvauksista jo etukäteen lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa. Perhehoitajien loman ollessa kyseessä katso Vapaan järjestäminen s. 46.

LÄHEISVERKOSTO

Läheisverkostolla tarkoitetaan ihmisiä, jotka ovat merkityksellisiä lapsen elämässä. Lapsi saa sosiaalista tukea lähiverkoston ihmisiltä esimerkiksi ystäviltä ja sukulaisilta.

Lastensuojelulaki edellyttää läheisverkoston kartoittamisen ennen lapsen sijoittamista kodin ulkopuolelle sekä, että lapsen ja hänen läheistensä yhteydenpidon säilymistä on tuettava ja edistettävä. Yhteydenpidosta perhehoidon aikana sovitaan asiakassuunnitelmassa. Lapsen yhteydenpitoa läheisiinsä ei saa rajoittaa, ilman erillistä johtavan sosiaalityöntekijän tekemää päätöstä. Katso Yhteydenpidon rajoittaminen s. 48.

MAKSUSITOUKSET

Sijoitetun lapsen perhehoitajat saavat maksusitoumuksia lapsen asioista vastaavalta sosiaalityöntekijältä esimerkiksi lasten päivähoiton kustannuksiin. Sosiaalityöntekijä selvittää perheelle mihin palveluihin perhehoitaja voi tarvita ja saada maksusitoumuksen, myös palveluseteli käytäntö voi tulla kysymykseen joissakin kunnissa.

MATKAKULUT

Kun sijaisvanhempi kuljettaa lasta tapaamisiin, neuvotteluihin ym. niistä aiheutuvat kustannukset sisältyvät osin kulukorvaukseen. Sairaala- ja terapiamatkat korvataan Kelan kautta. Kustannusten korvaamisen edellytyksenä on, että matkat on kirjattu lapsen asiakassuunnitelmaan tai muutoin sosiaalityöntekijän kanssa sovittuja. Sovi käytännöistä sijoittajakuntasi kanssa.

Sijoitetun lapsen ja hänen vanhempiansa yhteydenpidosta johtuvista matkakuluista on hyvä sopia myös etukäteen.

MENTOROINTI

Mentorointi on vanha menetelmä, jolla on pyritty siirtämään elämänviisautta ja kokemusperäistä tietoa vanhemmalta, kokeneemalta henkilöltä nuoremmalle ihmiselle ja siten edistämään hänen kasvuaan ja oppimistaan. Perhehoidon mentorointi on kokeneen, koulutuksen saaneen mentorin antamaa kokemusasiantuntijan apua aloittelevalle tai haasteellisessa tilanteessa olevalle sijaisvanhemmalle. Mentorointi perustuu luottamukseen ja osapuolet ovat vaitiolovelvollisia.

Mentorointi on vuorovaikutusta, valmennusta syventävää, sijaisvanhemman tukemista ja ohjaamista roolissaan ja tehtävässään. Mentorointi vahvistaa osaamista ja edistää perhehoitajan jaksamista.

Kun koet tarvitsevasi mentoria, ole yhteydessä sosiaalityöntekijääsi. Sosiaalityöntekijä, sijaisperhe ja mentori sopivat tavoitteista ja tekevät sopimuksen mentoroinnin tavoitteista, kestosta ja korvauksesta.

Keski-Suomen Sijaishuoltoyksiköstä saat tietoa mentoroinnista.
--

MONIKULTTUURISUUS

Lasta sijoitettaessa on erityisen tärkeää huomioida lapsen omat tarpeet. Lastensuojelulain mukaan sijoituspaikkaa valittaessa tulee ottaa huomioon myös lapsen kielellinen, kulttuurinen ja uskonnollinen tausta. Eri kulttuuritaustoista tuleville lapsille olisi hyvä saada oman kulttuuritaustan mukainen sijaisperhe. Aina tämä ei kuitenkaan ole mahdollista. PRIDE - valmennukseen on kehitetty monikulttuurisuuden huomioiva koulutus, joka lisää tietoa monikulttuurisuuteen liittyvistä erityiskysymyksistä sijaisvanhemmuudessa sekä maahanmuuttajataustaisten lasten ja perheiden tarpeista perhehoidossa. Lastensuojelun perhehoitoon rekrytoidaan eri kulttuureista vanhempia, jotta voitaisiin paremmin taata jokaiselle lapselle sopivan sijaisperheen löytäminen.

MUUTOKSENHAKU

Lapsen vanhempi ja huoltaja sekä henkilö, jonka hoidossa ja kasvatuksessa lapsi on tai on välittömästi ennen asian valmistelua ollut, saavat hakea itsenäisesti muutosta asioissa, jotka koskeva kiireellistä sijoitusta tai kiireellisen sijoituksen jatkamista, huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoa tai huostaanoton tai kiireellisen sijoituksen aikana tehtävää sijaishuoltopaikan muuttamista ja huostassa pidon lopettamista.

Lapsella on muutoksen haku oikeus häntä itseään koskevissa lastensuojeluasioissa hänen täytettyään 12 vuotta.

MUUTTOILMOITUS

Muuttoilmoitus on lain mukaan tehtävä viikon kuluessa muutosta. Sijoitetun lapsen kotikunta ei muutu, joten hänen muuttonsa on tilapäinen. Huostaan otettujen lasten muuttaessa sijaisperheeseen, sijoittavan kunnan sosiaalitoimi tekee muuttoilmoituksen maistraattiin.

NETTITURVALLISUUS

Lapsi tarvitsee kasvattajien tukea oppiakseen ymmärtämään ja tulkitsemaan netin kautta välittyviä viestejä ja toimintaa. Aikuisen on tärkeää osallistua lapsen nettiarkeen ja ohjata vastuulliseen nettikäyttöön. Hyvät käytöstavat ja laki pätevät myös netissä. On tärkeää kasvattaa lasta harkitsemaan, mitä hän jakaa itsestään ja perheestään julkisesti. Lapsille netti tarkoittaa mukavaa ajanviettoa ja se rikastuttaa ja ilahduttaa elämää monin tavoin. Lapsi voi myös joutua netissä ongelmiin, eikä aina itse pysty vaikuttamaan asiaan. Siksi on tärkeä olla syyllistämättä lasta. Jos lapsi kertoo nettiin liittyvästä ongelmasta, kuuntele rauhassa.

Opastusta: Esimerkiksi Mannerheimin lastensuojeluliiton internet-sivuilta löytyy hyvää materiaalia netti turvallisuus keskustelun pohjaksi. Muun muassa nuorille suunnattu Viisaasti verkossa – esite antaa hyvät eväät netin turvalliseen käyttöön. Myös Valtion Viestintäviraston ylläpitämä ”Turvallisesti netissä” –sivustolta löytyy hyvät turvaohjeet www.tietoturvaopas.fi

OMAOITAJA

Lasten- ja nuorisokodeissa asuvilla lapsilla on kaikilla yleensä omahoitaja, joka pääasiassa vastaa lapsen asioista. Hän on sijaisperheen apuna ja tukena sekä tutustumisvaiheessa että lapsen muut-

taessa perheeseen. Omahoitajalta voi kysyä apua ja neuvoja myös silloin, kun lapsi on jo jonkin aikaa asunut sijaisperheessä. Monesti hän on lapsen biologisten vanhempien ohella paras kertoamaan lapsen yksilöllisistä tavoista ja tottumuksista.

Omahoitajalta saatavien tietojen pohjalta sijaisperhe pystyy arvioimaan lapsen hoidettavuutta ja omia voimavarojaan jo siinä vaiheessa, kun lapsen perheeseen sijoitusta harkitaan.

OPINTOJEN TUKEMINEN

Opintoraha on ensisijaisena etuutena tarkoitettu kattamaan opiskelusta aiheutuvat kustannukset, joista sovitaan jokaisen nuoren kanssa yksilöllisesti sosiaalityöntekijän kanssa. Erikseen korvataan opiskelusta aiheutuvat suuret kustannukset kuten oppikirjat, erityisvaatetus, muut välttämättömät erityisvälineet, matkakulut (Kelan koulumatkakorvauksen ylittävältä osalta) opiskelusta aiheutuvat ylimääräiset menot.

Kelan maksamaa opintorahaa ja mahdollista opiskelijan asumistukea tulee luonnollisesti myös anoa. Jälkihuollossa olevaa nuorta ei velvoiteta ottamaan opintolainaa. Tarvittaessa häntä voidaan avustaa toimeentulotuella.

Huostaanotetun nuoren ei tarvitse ilmoittaa opintotukihakemuksessa vanhempien tai sijaisvanhempien tuloja. Maininta huostaanotosta riittää takaamaan täysimääräisen opintotuen saamiseen.

OPPIMISVAIKEUDET

Lapsen voi olla hankalaa seurata opetusta tai asioihin keskittyminen, lukeminen, kirjoittaminen tai laskeminen saattaa olla vaikeaa. Tällöin lapsi tarvitsee erityistä apua oppimiseen. Lapsella, jolla on oppimisvaikeuksia, on oikeus saada erityisopetusta. Keskustele asiasta lapsen opettajan ja sosiaalityöntekijän kanssa. Koulumenestyminen on todettu yhdeksi suojaavaksi tekijäksi lasten elämässä.

OPPILASHUOLTO

Oppilaalla on oikeus oppilashuoltoon, jolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä. Oppilashuoltoon kuuluu kouluterveydenhuolto ja koulunkäynnin tukeminen. Oppilashuollon tavoitteena on luoda terve ja turvallinen oppimis- ja kouluympäristö, suojata mielenterveyttä, ehkäistä syrjäytymistä ja edistää koulu yhteisön hyvinvointia.

Useissa kouluissa on koulukuraattori ja mahdollisesti myös koulupsykologi. Yhdessä opettaja ja kouluterveydenhoitajan kanssa he ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita perhehoitajalle lapsen koulunkäynnin tukemisessa.

OSALLISUUS

Osallisuus tarkoittaa oikeutta saada tietoa itseä koskevista suunnitelmista, päätöksistä, ratkaisuista ja toimenpiteistä. Osallisuus merkitsee mahdollisuutta osallistua tai olla osallistumatta itseään koskevien asioiden käsittelyyn sekä oikeutta ilmaista mielipiteensä ja vaikuttaa päätöksentekoon itse-

ään koskevissa asioissa. Lapsen oikeus osallisuuteen kaikissa häntä koskevissa asioissa on suojattu erittäin vahvasti lainsäädännöllä. Perusta kansalliselle lainsäädännölle on kansainvälisessä Lapsen oikeuksien sopimuksen 12. artiklassa, jonka mukaan osallisuus on yksi kaikkea viranomaistoimintaa läpäisevä perusoikeus.

Suomen lainsäädäntö lähtien perustuslaista painottaa johdonmukaisesti sitä, että asianosaisilla on aina oikeus saada tietoa heitä koskevista asioista sekä oikeus lausua niistä omat näkemyksensä. Ikä ei ole peruste sulkea ketään tämän oikeuden ulkopuolelle. Lasten kohdalla viranomaisilla on erityinen velvoite kohdella heitä tasa-arvoisesti yksilöinä ja antaa heille mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin.

PALKKION MAKSU

Verokortti ja tilinumero kannattaa toimittaa ajoissa sijoittajakunnan palkanmaksajalle. Ota selvää kunnan maksuajankohdista ja tarkista maksatus kuukausittain. Toimeksiantosopimus on palkkion maksun perusta.

PANKKITILI

Lapsen biologinen vanhempi voi avata lapselle pankkitilin. Lapsen huoltajat säilyvät huostaanotosta huolimatta edelleen lapsen edunvalvojina. Käytännössä he voivat nostaa varoja alle 18-vuotiaan lapsensa nimissä olevalta pankkitililtä.

Perhehoitaja voi vaihtoehtoisesti avata lapselle nimissään pankkitilin, johon lapsella on käyttöoikeus. Sijaisvanhemmuus on useimmille pankkitoimihenkilöille vieras asia. Pankissa asiointi tiliä avattaessa voi sen takia olla hämmentävää ja hieman hankalaa. Kannattaa varautua tähän ja varata aikaa kiireettömään asiointiin.

PARISUHDE

Vanhempien toimiva parisuhde antaa voimaa arjen pyörittämiseen. Jos tuntuu siltä, että parisuhde on ajautumassa umpikujaan, kannattaa hakea apua.

Esimerkiksi kirkon perheasiainneuvottelukeskuksen työntekijät ovat erikoistuneet parisuhteen ongelmien hoitoon. Heiltä saatu keskusteluapu on maksutonta ja luottamuksellista eikä siihen hakeutuvilta edellytetä kirkon jäsenyyttä. Neuvontaan voi hakeutua joko parina, yksin tai perheenä.

Parisuhteesta on julkaistu monia hyviä oppaita. Niitä löydät kirjastosta. Väestöliiton nettisivuilla www.vaestoliitto.fi on paljon asiaa parisuhteesta ja sen vaiheista. Sieltä löytyy myös hyvin tietoa eri paikkakuntien neuvonta- ja pariterapiapalveluista sekä parisuhdekursseista.

Perhehoitoliitto järjestää myös parisuhdeviikonloppuja perhehoitajille.

On niin omien lastenne kuin myös sijoitetun lapsen kannalta tärkeää huolehtia parisuhteestanne!

PASSI

Saadakseen huostaan otetulle lapselle passin, sijaisvanhemman täytyy pyytää sosiaalityöntekijältä sosiaalilautakunnan lupa passihakemuksen liitteeksi. Kyseinen lupa korvaa passin hakemuskaa-

vakkeessa vaadittavat huoltajien allekirjoitukset. Avohuollollisesti sijoitetun lapsen passi haetaan yhteistyössä vanhempien kanssa.

Ulkomaille matkustettaessa voimassa oleva passi pääsääntöisesti riittää osoittamaan rajaviranomaisille lapsen oikeuden matkustaa sijaisperheen mukana. Joidenkin kohdemaiden rajaviranomaiset ja jotkut matkanjärjestäjät vaativat passin lisäksi sijaiskotilapsilta erillisen sosiaalityöntekijän allekirjoittaman matkustusluvan. Esimerkiksi Tallink:illa on oma lapsen matkustusosoikeutta koskeva lomake, jonka sosiaalityöntekijä allekirjoittaa matkaa varten.

Jotta ikäviltä yllätyksiltä välttyttäisiin, kannattaa sijaiskotilapsesi matkustuslupaa koskevat mahdolliset erityisvaatimukset selvittää matkanjärjestäjältä jo matkaa varattaessa.

Matkustusaikasta tulee ilmoittaa etukäteen sosiaalityöntekijälle. Hänen kirjoittamansa matkustuslupa on myös hyvä olla mukana Pohjoismaiden ulkopuolelle suuntautuvilla matkoilla. Etukäteen matkasta kertominen on viisasta myös siksi, että mahdollisessa hätätilanteessa (esim. luonnonmullistus) perhettänne osataan etsiä.

Mikäli mahdollista, kerro lapsen biologisille vanhemmille etukäteen aikeestanne matkustaa. Näin asia ei tule heille jälkikäteen yllätyksenä lapsen kertoessa matkasta.

PERHEEN YHDISTÄMINEN, katso myös Huostaanotto ja Huostaanoton lakkaaminen s. 17.

Huostassapito on lopetettava heti, kun huostassapidon ja sijaishuollon tarvetta ei enää ole. Perheen sosiaalityöntekijän velvollisuutena on pyrkiä perheen jälleenyhdistämiseen, muun muassa järjestämällä vanhemmille tukitoimia yhdessä muiden tahojen kanssa asiakassuunnitelman mukaisesti.

Asiakassuunnitelmaa tarkistetaan tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran vuodessa. Asiakassuunnitelman toteutumista tulee seurata, koska lapsen kotiuttamisen mahdollisuudet liittyvät useimmiten vanhempien kuntoutukseen ja olosuhteiden vakiintumiseen. Näyttöä olosuhteiden parantumisesta tulee kuitenkin yleensä olla pidemmältä ajalta kuin muutamalta kuukaudesta, jotta voidaan varmistua lapsen kasvuolosuhteiden pysyväisluonteisesta parantumisesta.

Lapsen kotiuttamisen tulee aina tapahtua suunnitellusti. Usein on perusteltua, että ennen lopullista huostassapidon lopettamista lapsi palaa väliaikaisesti kotiin. Huostaanotettu lapsi voidaan väliaikaisesti sijoittaa enintään kuudeksi kuukaudeksi myös vanhempansa hoidettavaksi, kun valmistellaan lapsen kotiin palaamista sijoituksen jälkeen.

Perhehoitoliiton nettisivuilla on Hyvä käytänne-ohjeistus sijaishuollon muutostyöskentelyyn.

PERHEHOIDON TUKIMUODOT

Perhehoidon onnistumisen kannalta oikea-aikainen ja oikeanlainen tuki on ensiarvoisen tärkeää. Perhehoidon tuki sisältää niin perhehoitajan ja hänen perheensä sekä perhehoitoon sijoitetun lapsen ja hänen perheensä tukemisen. Tutkimusten pohjalta on havaittu, kuinka tärkeää on tarjota perhehoitajille sijoitusten alkuvaiheessa tehostettua tukea. Myös huostaan otettujen lasten vanhempien tuki huostaanoton jälkeen on erityisen tärkeää kaikkien osapuolten kannalta.

Sijoittajakunnan velvollisuus on järjestää perhehoitajille heidän tarvitsemansa tuki. Kunta voi tarjota ja järjestää tukipalveluja joko yksin tai yhteistyössä muiden kuntien kanssa. Tukipalveluista sovi- taan lapsen asiakassuunnitelmaan pohjautuen toimeksiantosopimuksessa.

Keski-Suomessa on Lapset ja perheet Kaste-hankkeen työnä on kehitetty Perhehoidon tukipilarit – malli, joka tarjoaa suunnitelmallisen rakenteen perhehoitajien tueksi ensimmäisestä sijoituksesta kahden vuoden ajan. Liite 1.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän ja perhehoitajan vastuutyöntekijän yhteistyö on tärkeää. Perhehoidon lainsäädännön muutostarpeet – raportissa on suositettu sosiaalityöntekijän kotikäyntejä olevan neljä sijoituksen ensimmäisen vuoden aikana.

Perhehoidon tukimuotoja ovat: taloudellinen tuki, tiedollinen tuki ja emotionaalinen tuki. Tukea tarvitaan niin arjen tilanteissa kuin erityis- ja muutostilanteissa. (Katso tarkemmin Perhehoitoliiton Perhehoidon tietopaketti).

PERHEHOITAJAN JAKSAMINEN JA TUKEMINEN

Perhehoitajaa tukevat myös lain edellyttämä ennakkovalmennus, vapaan pitämisen mahdollisuus, työnohjaus ja vertaistuki sekä mahdollisuus osallistua koulutuspäiviin. Kaikki nämä tukimuodot sisältyvät perhehoitoa määrittävään lainsäädäntöön.

Perhehoitajien on siis myös omalta osaltaan huolehdittava jaksamisestaan ja pyydettävä apua tarvittaessa sekä myös tarjottaessa ottaa sitä vastaan. Katso myös kohta Parisuhde, s. 30.

PERHEHOITAJAN OIKEUDET

Perhehoitajalla on oikeus saada tietää lasta koskeva oleellinen tieto hänen terveydestään, elämäntilanteestaan ja historiasta sijoitusprosessin aikana, tukea hoito- ja kasvatustehtävässään, saada valmennusta, koulutusta ja työnohjausta sekä saada hoito- ja kasvatustehtävästään hoitopalkkiota sekä korvauksia toimeksiantosopimuksessa sovitulla tavalla. Perhehoitajalla on myös oikeus vapaaseen. Vapaan aikana perhehoitajan tulee saada tukea sijoittajalta sijoitetun hoidon järjestämiseen. Perhehoitajalla on myös oikeus kunnalliseen peruseläketurvaan ja tapaturmavakuutukseen. Perhehoitajan oikeuksista sovitaan toimeksiantosopimuksessa. Perhehoitajalla on oikeus tulla kuulluksi lapsen hoitoon liittyvissä kysymyksissä.

PERHEHOITAJAN SAIRASTUMINEN

Mikäli perhehoitaja sairastuu on hänen tarvittaessa neuvoteltava perhehoidon järjestämisestä sairauden aikana sosiaalityöntekijän kanssa. Sosiaalityöntekijä voi järjestää perhehoidon perhetyötä tai muuta perhetyötä ja kodinhoitoapua.

Sairauslomasta kannattaa aina ottaa lääkärintodistus.

Perhehoitaja on oikeutettu saamaan sairauspäivärahaa omavastuuajan (sairastumispäivä+9 arkipäivää) jälkeen verotettavien tulojensa perusteella laskettavan päivärahan suuruisena. Mikäli perhehoito jatkuu sairasloman ajan, perhehoitaja on oikeutettu saamaan sekä sairauspäivärahan että hoitopalkkion ja kulukorvauksen.

Mikäli sairaus pitkittyy yli 300 arkipäivän, voi Kelalta hakea kuntoutustukea. Tarkemmin tietoja www.kela.fi sekä Perhehoidon tietopaketti. Mikäli sairaus pitkittyy yli 300 arkipäivän, voi Kelalta hakea kuntoutustukea. Tarkemmin tietoja www.kela.fi sekä Perhehoidon tietopaketti.

PERHEHOITAJAN VELVOLLISUUDET

Perhehoitajalla on velvollisuus turvata lapselle hyvä hoito ja kasvatusta sekä ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen huolenpito ja valvonta sekä edistää lapsen edellä mainittujen oikeuksien toteutumista ja tukea ja edesauttaa lapsen ja hänen vanhempiansa sekä muiden hänelle läheisten henkilöiden välistä yhteydenpitoa siten kuin asiakassuunnitelmassa on sovittu.

Perhehoitajan tulee tehdä yhteistyötä sosiaalilautakunnan ja sen alaisten työntekijöiden kanssa lapsen hoitoon ja kasvatukseen liittyvissä asioissa, osallistua perhehoidon neuvotteluihin virka-aikana ja pitää salassa lapsesta ja hänen vanhemmistaan sekä muista hänelle läheisistä henkilöistä saamia tietoja. Perhehoitaja ei voi luovuttaa lasta perhekodista ilman sosiaalityöntekijän suostumusta. Perhehoitajalla on myös velvollisuus ilmoittaa perhehoitoon liittyvissä olosuhteissa tapahtuneista muutoksista sekä aikomuksestaan ottaa perhehoitoon muita henkilöitä.

PERHEHOITOLIITTO RY

Perhehoitoliitto ry on valtakunnallinen toimeksiantosuhteisen perhehoidon asiantuntijajärjestö. Se on perustettu vuonna 1983 ja toimii kattojärjestönä 23 alueelliselle yhdistykselle, joissa on noin 3700 perhehoitajajäsentä. Yhteisöjäseninä ovat Nuorten Ystävät ry, SOS –Lapsikylä ry sekä Sinut ry. Perhehoitoliiton keskeisenä tehtävänä on tukea perhehoitajia ja Sinut ry:n kanssa yhteistyössä sijoitettuja lapsia ja nuoria. Perhehoitoliitto järjestää koulutuksia ja vertaistukea, tarjoaa asiantuntija-apua, valvoo perhehoitajien etuja ja pyrkii parantamaan perhehoitajien asemaa sekä yhteistyössä kuntien kanssa että lainsäädännön kautta.

Toiminnan tavoitteena on turvata mahdollisimman monelle oman kodin ulkopuolista hoitoa ja huolenpitoa tarvitsevalle mahdollisuus elää perheessä.

PERHEHOIDON ERI MUODOT:

Perhehoitoa voidaan tarjota lapsille, aikuisille ja vanhuksille. Lastensuojelun perhehoidon muotoja ovat:

- AMMATILLINEN SIJASPERHE

Ammatillinen sijaisperhe tarjoaa kodin erityistä hoitoa vaativille lapsille. Ammatilliselta sijaisperheeltä vaaditaan hoito- tai kasvatustalon peruskoulutusta, kokemusta sijaisvanhempana toimimisesta ja vähintään toisen vanhemman kotonaoloa.

- PITKÄAIKAINEN PERHEHOITO

Sijaisperhe on valmis tarjoamaan huostaan otetulle lapselle niin pitkään hoivaa kuin lapsella on tarve. Perhe on valmis ottamaan lapsen hoitoonsa sillä ajatuksella, että lapsesta tulee pysyvä perheenjäsen. Perhe on saanut tehtävänsä valmennuksen ja hyväksytyt sijaisperheeksi.

- LYHYTAIKAINEN PERHEHOITO

Perhe on valmistautunut tarjoamaan lapselle lyhytaikaista perhehoitoa usein äkillisissäkin tapauksissa. Perhe on saanut valmennuksen lisäksi lisäkoulutuksen lyhytaikaiseen perhehoitoon.

- PÄIVYSTÄVÄ SIJAISPERHE, kriisiperhe

Päivystävä sijaisperhe on valmis ottamaan kriisitilanteessa lapsen luokseen ja se on tarvittaessa mahdollisesti valmis ryhtymään lapsen pidempiaikaiseksi sijaisperheeksi. Päivystävänä sijaisperheenä toimiminen edellyttää toisen vanhemman kotonaoloa.

- SUKULAISIJAISSPERHE

Lapsen suvusta tai läheisverkostosta sijaisperheeksi haluava perhe, joka on saanut tehtävään valmennusta ja joka on hyväksytty toimeksiantosopimussuhteiseksi perhehoitajaksi tietyille lapselle.

- NUORTEN PERHEHOITO

Perhe, joka on valmennuksen lisäksi saanut lisäkoulutuksen nuorten perhehoitoon..

- VAMMAISTEN LASTEN PERHEHOITO

Vammaisen lapsen perhehoitaja tarjoaa kehitysvammaisille lapsille ja nuorille perhehoitoa lastensuojelullisista syistä sekä kehitysvammahuollon palveluna.

PERHETYÖ

Perhetyö on yksi lastensuojelun avohuollon tukitoimi. Se on keino auttaa ja tukea lasta/nuorta sekä koko perhettä heidän omassa arjessaan. Perhetyön asiakkaaksi tullaan oman asuinalueen sosiaalityöntekijän kautta tai sijaisperheen oman työntekijän kautta. Työ perustuu asiakkaan kanssa yhdessä tehtyyn suunnitelmaan ja siinä määriteltyihin tavoitteisiin.

Perheillä voi olla hyvin erilaisia tuen tarpeita. Perhetyötä voivat saada sellaiset lapsiperheet, joissa on esimerkiksi lapsen hoitoon, kasvuun ja kehitykseen liittyviä huolia, tarvetta saada tukea vanhemmuuteen tai arjen hallinnan pulmia. Työntekijän kanssa on mahdollisuus kartoittaa perheen lähiverkostoja sekä mahdollisia muita palveluja, joista saattaisi olla apua perheen tilanteessa. Perhetyö voi auttaa myös erilaissa kriisitilanteissa.

Sijaisperheillä on mahdollisuus pyytää perhetyötä avuksi, kun perheessä on tuen tarvetta.

Useissa isommissa kunnissa on nykyään myös perhehoidon tarpeisiin palkattuja perhetyöntekijöitä. Jotkut kunnat ovat palkanneet myös yksityisiltä palvelun tuottajilta perhetyötä sijaisperheiden tueksi erilaisissa kriisitilanteissa.

PÄIVYSTYSPALVELUT

Sosiaalityöntekijöiden kanssa on hyvä sopia mitä akuuteissa hätätapauksissa tulee tehdä ja mistä saa apua. Kunnan tulee lain mukaan järjestää virka-ajan ulkopuolinen sosiaalipäivystys. Päivystys auttaa myös perhehoitajia kriisitilanteissa. Virka-ajan ulkopuolella apua saa terveydenhuollon päivystyksestä sekä sosiaalipäivystyksestä. kts. Hätätilanne s. 17.

PÄIVÄHOITO

Sijaisperheellä on oikeus kunnalliseen päivähoitoon ja se on kunnallisessa päivähoitossa perhehoitajalle maksutonta.

Perhehoitajan tulee itse anoa päivähoitopaikkaa. Päivähoitohakemuksia saa muun muassa kuntien omilta nettisivuilta ja päiväkodeista.

Jo hakemisvaiheessa on ilmoitettava, että paikkaa haetaan perhehoitoon sijoitetulle lapselle. Päivähoito voidaan järjestää joko perhepäivähoitossa perhepäivähoitajan kodissa tai päiväkodissa. Sijoitetun lapsen päivähoiton tarve ja aloittamisajankohta vaatii aina huolellista arviointia. Sijaisvanhemman kotiin jäämistä päivähoiton sijaan sijoittaja voi tukea taloudellisesti.

RAJOITTAMINEN, RAJAT

Kun lapsi on sijoitettu kodin ulkopuolelle sijaishuoltoon, sijoituspaikan on huolehdittava lapsen päivittäisestä hoidosta ja kasvatuksesta. Lapsen päivittäiseen hoitoon ja kasvatukseen kuuluu myös erilaisten rajojen ja kieltojen asettaminen ja näillä erilaisilla rajoituksilla ja niihin liittyvillä sanktioilla tuetaan lapsen kehitystä ja kasvua. Tällaiset lapselle asetettavat normaalit kasvatukselliset rajoittamiset eivät ole lastensuojelulain mukaisia rajoitustoimenpiteitä.

Lapselle asetettavat perheen tavanomaiset kasvatukselliset rajat ja seuraamukset ovat normaaliin hoitoon ja kasvatukseen kuuluvia sääntöjä ja keinoja. Kotikasvatukseen liittyvät kotiintuloajat, kännykän ja tietokoneen käytön rajoitukset ovat kasvatuksellisia ja lasta suojaavia toimenpiteitä.

Rajoitustoimenpiteiden keskeisenä tavoitteena on nimenomaan lapsen sijaishuollon tarkoituksen toteuttaminen tai lapsen, toisen henkilön tai omaisuuden suojeleminen. Lastensuojelulain mukaisia rajoitustoimenpiteitä voidaan soveltaa pääsääntöisesti ainoastaan laitoshuoltona järjestettävässä sijaishuollossa. Erotuksena kuitenkin muista rajoitustoimenpiteistä yhteydenpidon rajoittamis päätöstä ja lapsen olinpaikan ilmoittamatta jättämispäätöstä voidaan soveltaa myös perhehoitoon sijaishuoltoon sijoitettuun lapseen. Katso Yhteydenpidon rajoittaminen s. 48.

Huostaan otetun lapsen ja tämän vanhempien sekä muiden lapselle läheisten henkilöiden välisestä yhteydenpidon rajoittamisesta sijaishuollon aikana päättävät johtava viranhaltija tai hänen määräämänsä viranhaltija tai toimielimen määräämä sosiaalityöntekijä (kiireellisen sijoituksen yhteydessä ja muut kiireelliset tilanteet) taikka laitoksen johtaja (kestoltaan alle 30 päivää).

Kun lastensuojelulaissa puhutaan rajoitustoimenpiteistä, tarkoitetaan tavanomaisten rajojen asettamisesta poikkeavia sijaishuollon rajoituksia sekä niihin liittyviä päätöksiä. Seuraavia rajoitustoimenpiteitä voidaan käyttää **ainoastaan laitoshuoltona** järjestettävässä sijaishuollossa: aineiden ja esineiden haltuunotto, henkilöntarkastus ja henkilön katsastus, omaisuuden ja lähetysten tarkastaminen, lähetysten luovuttamatta jättäminen, kiinnipitäminen, liikkumisvapauden rajoittaminen, eristäminen ja erityinen huolenpito.

RIKOSREKISTERIOTE

Sijaisvanhemmilta on pyydetty valmennuksen yhteydessä rikosrekisteriote (kts. laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä 504/2002) Sijoittava kunta pyytää mahdollisesti uuden rikosrekisterin ennen sijoitettavan lapsen tapaamista. Esitettävä rikosrekisteriote ei saa olla kuutta kuukautta vanhempi. Rikosrekisteriote näytetään perhehoidon johtavalle sosiaalityöntekijälle, jonka jälkeen se palautetaan perhehoitajille. Rikosrekisteriotteesta ei saa ottaa kopiota säilytettäväksi lapsen papereihin. Ote on tarkoitettu ainoastaan esitettäväksi työnantajan tai lupaviranomaisen nähtäväksi. Työnantaja tai viranomais ei saa kerätä tai tallentaa rikostaustaotteesta ilmeneviä

tietoja. Työnantaja voi tehdä asiakirjoihinsa ainoastaan merkinnän siitä, että ote on esitetty ja tässä yhteydessä kirjata muistiin otteen tunnistetiedot, joita ovat kyseisen henkilön nimi ja otteen päivämäärä. Rikosrekisteriote voidaan pyytää myöhemmin uudelleen nähtäväksi. Rikosrekisteriote pyydetään Oikeusrekisterikeskukselta ja lomake ja ohjeistus sen pyytämistä varten löytyvät netistä osoitteesta <http://www.oikeus.fi/oikeusrekisterikeskus/>

RIPPIKOULU, PROMETHEUS - leiri

Evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuuluvat nuoret käyvät yleensä rippikoulun sinä vuonna, kun täytävät 15vuotta. Seurakuntien järjestämät rippikoululeirit ovat kohtuuhintaisia. Poikkeuksen muodostavat erilaiset teemarippikoulut, joiden kustannukset ovat suurempia.

Prometheus – leirit ovat uskontokuntiin sitoutumattomille tarkoitettuja aikuistumisleirejä. Niitä voi verrata kirkon järjestämiin rippikoululeireihin. Leireistä saa lisätietoa Prometheusleirin - tuki ry:stä: www.protu.fi

Ilman huoltajan suostumusta perhehoitaja ei saa muuttaa lapsen uskontokuntaa. Käytännössä kirkkoon kuulumaton nuori ei ilman huoltajan suostumusta saa käydä rippikoulua. Nuori ei myöskään ilman huoltajan suostumusta saa osallistua muun kuin huoltajan hänelle valitseman uskonnollisen suuntauksen rippikouluun.

RUUMIILLINEN KURITUS

Lapsen ruumiillinen kurittaminen on kielletty.

Lapsiin kohdistuva väkivalta, myös ruumiillinen kuritus, ovat rikoslain mukaan pahoinpitelyä, tai törkeää pahoinpitelyä, mikäli siitä seuraa lapsen vammautuminen. Alle 15-vuotiaaseen lapseen kohdistunut lieväkin pahoinpitely on julkisen syytteen alainen rikos. Tämä merkitsee sitä, että virallinen syyttäjä voi vaatia tekijän tuomitsemista rangaistukseen, vaikkei pahoinpitelyn uhri sitä vaatisikaan.

SEKSUAALINEN HYVÄSIKÄYTTÖ

Seksuaalisella hyväksikäytöllä tarkoitetaan aikuisten lapsiin tai alaikäisiin nuoriin kohdistamia seksuaalisia tekoja. Seksuaalinen hyväksikäyttö kohdistuu pääasiassa lapsen sukupuolielimiin ja sukupuolisiin tunnusmerkkeihin. Se voi tarkoittaa myös sukupuoliyhteyttä tai sen yritystä tai muuta lapsen ruumiillista koskemattomuutta loukkaavaa seksuaalitekoa, esimerkiksi sukupuolielinten koskettelua. Seksuaalista hyväksikäyttöä on myös lapsen johdattaminen ikää ja kehitystasoa vastaamattomaan seksuaalikäyttäytymiseen, lapsen altistaminen seksuaalisille ärsykeille tai lapsen käyttäminen esiintyjänä epäsideellisissä julkaisuissa.

Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö paljastuu monesti vasta sijaisperheessä. Hyväksikäytetty lapsi saattaa oireilla hyvin hämmentävällä tavoin. Lapsen käytös saattaa esimerkiksi olla avoimen flirttaillevaa ja selvästi ikätasoon kuulumatonta tai hän tyydyttää itseään pakonomaisesti. Mikäli lapsen käytös ja/tai puheet herättävät epäilyn mahdollisesta hyväksikäytöstä, tulee ottaa yhteyttä lapsen asioista vastaavaan sosiaalityöntekijään. On tärkeää, että lapsi saadaan välittömästi tutkimuksiin ja hoitoon. Lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja sitä koskevan epäilyksen tutkinnasta löytyy hyvin tietoa netistä. Haku kannattaa suorittaa sanoilla: lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö.

Ilmoitusvelvollisuus lapseen kohdistuneista seksuaalirikosepäilyistä on muuttunut 1.1.2012. Kaikilla lastensuojeluilmoituksen tekemiseen velvoitetuilla on velvollisuus ilmoittaa poliisille, jos heillä on tehtävässään esille tulleiden tietojen perusteella syy epäillä lapseen kohdistunutta seksuaalirikosta, rikoslaki luku 20 (Finlex). Poliisille tehtävän ilmoituksen lisäksi heillä on velvollisuus tehdä myös lastensuojeluilmoitus. Ilmoitukset voidaan tehdä salassapitosäädösten estämättä

On myös mahdollista, että sijaisperheen jäsentä epäillään lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Tällöin on tärkeää, että asia tutkitaan ja selvitetään tarkasti, jotta vältytään epäselvyyksiltä. Epäilyksen kohteeksi joutuneella sijaisperheellä tulee olla mahdollisuus saada keskusteluapua. Kysy asiasta Perhehoitoliitosta. Katso myös Tutkintapyyntö sivu 43.

Pedofiilit ovat aikuisia, joilla on pysyvä seksuaalinen mielenkiinto lapsia kohtaan. Internet ja varsinkin sen monet lasten ja nuorten suosimat keskustelupalstat vetävät puoleensa pedofiilejä. He käyttävät nettiä uusien uhrien etsimiseen tekeytymällä itse lapseksi tai nuoreksi.

Internetin vaarat on syytä tiedostaa ja keskustella niistä asiallisesti lasten kanssa. Esimerkiksi Mannerheimin lastensuojeluliiton internet-sivuilta löytyy hyvää materiaalia keskustelun pohjaksi. Muun muassa nuorille suunnattu Viisaasti verkossa – esite antaa hyvät eväät netin turvalliseen käyttöön. Katso myös Nettiturvallisuus s. 28.

SIJAISHUOLTO

Lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan huostaan otetun, kiireellisesti sijoitetun tai lastensuojelulain 83 §:ssä tarkoitetun väliaikaismääräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella. Poikkeuksellisesti huostaan otettu lapsi voidaan sijoittaa myös kotiin. Lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle myös avohuollon tukitoimena tai jälkihuoltana. Sijaishuoltoon voidaan kuitenkin sijoittaa vain sosiaalihuollon johtavan viranhaltijan ja tahdonvastaisissa huostaanotoissa hallinto-oikeuden huostaan ottama lapsi.

Sijaishuollon tarkoituksena on turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapsen yksilöllisten tarpeiden ja toiveiden mukaan. Lapsen sijaishuolto voidaan järjestää perhehoitona, laitoshoidon taikka muulla lapsen tarpeiden mukaisella tavalla. Sijoittava kunta on vastuussa siitä, että sijaishuoltopaikka on lapsen tarpeen mukainen.

SIJAISHUOLLON MUUTOS, katso myös Toimeksiantosopimuksen purkaminen ja irtisanominen s. 42.

Lapsen olosuhteet voivat muuttua sijoituksen aikana niin, että aikaisemmin lapsen tarpeita vastaava sijoituspaikka ei olekaan hänelle enää sopiva. Mikäli tilannetta ei voida muuttaa, lapselle etsitään uusi sijaishuoltopaikka. Sijoituksen purkautuminen on aina merkityksellinen kokemus erityisesti lapselle ja hänen vanhemmilleen, mutta myös sijaisvanhemmille ja sijaissisaruksille.

Lasta ei voi siirtää ilman asianmukaista päätöstä uuteen sijaishuoltopaikkaan. Perhehoitaja on asianosainen kun hänen hoidossaan olevan lapsen huostaanottoa ja siihen liittyvästä sijaishuollosta tehdään päätöksiä.

Perhehoitajalla on oikeus tulla kuulluksi ja hänellä on myös muutoksenhakuoikeus.

Perhehoitoliiton nettisivuilla www.perhehoitoliitto.fi on ”Hyvä käytänne ohjeistus” sijaishuollon muutostyöskentelyyn.

SIJAISPERHEEN YHTEYSTIEDOT

On tärkeää, että perhehoitajan muuttuneet yhteystiedot ilmoitetaan heti sijoitetun lapsen vastaavalle sosiaalityöntekijälle ja Sijaishuoltoyksikölle. Myös sähköpostiosoitteen muutos on tärkeä ilmoittaa, jos perheellä sellainen on, koska sen avulla saadaan nopeimmin ja kätevimmin kaikille tietoa muun muassa koulutuksista. Sähköpostin välityksellä ei kuitenkaan voi välittää tunnistettavasti tietoa lapsen asioista. Kysy ohjeistus sosiaalityöntekijältä. Myös loma-ajan yhteystiedot on hyvä olla lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä tiedossa.

SIJAISSISARUUS

Sijaissisaruedella tarkoitetaan sisarsuhteita, jotka muodostuvat sijaisperheisiin sijoitettujen lasten sekä sijaisperheiden biologisten lasten välille sijoituksen aikana. Sijaiskotilapsi puhuu yleensä luontevimmin omista kokemuksistaan sijaissisarukselleen. Kokemusten (esim. pahoinpitely) kuuleminen voi olla pelottavaa ja hämmentävää, siksi aikuisen on tärkeää huomata lapsen pahaolo, ettei lapsi jää yksin kuultujen asioiden kanssa. Sisarukset ovat osa perhesysteemiä ja yhden henkilön käyttäytyminen vaikuttaa jokaiseen perheen jäseneseen ja vuorovaikutukseen perheen sisällä.

Nykyisin pyritään jo sijaisperheiden valmennuksessa huomioimaan sijaisperheen omat lapset sekä tarjoamaan myös heille vertaistukea, kun perheestä tulee sijaisperhe. Pesäpuu ry on mm. julkaissut materiaalia sijaissisaruedesta.

SIJOITUSPROSESSI

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä valmistelee lapsen sijoittamisen ja valitsee lapselle yhdessä muiden toimijoiden kanssa sijaishuoltoapaikan. Päätöksen sijaishuoltoon sijoittamisesta tekee sosiaalihuollon johtava viranhaltija. Lapselle valitaan hänen tarpeisiinsa parhaiten vastaava sijaishuoltoapaikka. Lastensuojelulain mukaan lapsi tulee sijoittaa ensisijaisesti perhehoitoon. Mikäli perhehoito ei ole mahdollinen tuetustikkaan, hänelle tulee etsiä hänen tarpeitaan vastaava ammatillinen perhekoti, lastensuojelulaitos tai muu lapsen tarpeita vastaava hoitoapaikka.

Keski-Suomessa kunnan sosiaalityöntekijä on yhteydessä Keski-Suomen Sijaishuoltoyksikön työntekijöihin, jotka saamansa esitiedon ja tapaamisten pohjalta valitsevat lapsen tarpeita parhaiten vastaavan, valmennetun sijaisperhe-ehdokkaan.

Sijaisperhe-ehdokkaalle tulee kertoa kaikki olennainen lapsen huostaanottoon ja sijoituksen tavoitteisiin ja lapsen hoitoon liittyvät asiat.

Sijaisperheen oman, saamiensa tietojen pohjalta tehdyn harkinnan pohjalta, sijoitusta ryhdytään valmistelevaan. On hyvä tehdä suunnitelma, miten tutustumiset ja tapaamiset järjestetään ja ketkä ovat mukana. Sijoitusprosessin tulee olla suunnitelmallista, kaikki osapuolet mukaan ottavaa työkentelyä.

Perhehoitajan ja sosiaalityöntekijän sekä tarvittaessa muiden asiantuntijoiden kanssa on hyvä tehdä suunnitelma niin lapsen kuin perhehoitajan tarvitsemista tukipalveluista, jotka kirjataan toimeksiantosopimukseen. Toimeksiantosopimus tulee tehdä ennen lapsen muuttamista sijaisperheeseen.

Perhehoidon onnistumisen kannalta on erittäin tärkeää, että perhehoitaja on saanut tehtävänsä ennakoivalmennuksen, sijoitusprosessi tehdään huolellisesti ja perhehoitoa tarvitseva sijoitetaan juuri hänelle sopivaan perheeseen.

Sijoitusprosessit voivat olla pitkiä prosesseja. Varsinkin tahdonvastaisissa huostaanotoissa, voi huostaanoton vahvistaminen Hallinto-oikeudessa kestää jopa vuoden.

SINUT RY

Suomen sijaiskotinuorilla on oma valtakunnallinen yhdistys, SINUT ry. Sinuihin voivat liittyä 13–25 – vuotiaat sijaiskotinuoret ja sijaisperheiden biologiset nuoret. Sinuille järjestetään mm. leirejä. Lisätietoja Sinujen toiminnasta saat nettisivuilta www.sinut.fi ja Perhehoitoliiton nuorisotyöntekijältä

SOPEUTUMISVALMENNUS

Jos lapsella on joku vaikea sairaus, tulee perhehoitajaa tukea kohtaamaan sairauden aiheuttamat haasteet. Sopeutumisvalmennuskurssilla saadaan tietoa sairaudesta ja tavataan muita samassa tilanteessa olevia perheitä. Nuorille järjestetään omia, sairauden itsehoitoon ja vertaistukeen painottuvia kursseja.

Sopeutumisvalmennuskursseista saa tietoa lasta hoitavalta taholta, kelasta ja eri potilasjärjestöistä. Katso esim: <http://www.autismiliitto.fi/>; ja <http://www.adhd-liitto.fi/>

SOSIAALIASIAMIES

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain mukaan jokaisessa kunnassa toimii sosiaaliamies. Sosiaaliamies toimii asiakkaan oikeuksien edistämiseksi muun muassa tiedottamalla asiakkaan oikeuksista, neuvomalla asiakaslain soveltamiseen liittyvissä asioissa sekä avustamalla muistutuksen tekemisessä sosiaalihuollon toimintayksikön vastuuhenkilölle tai johtavalle viranhaltijalle. Sosiaaliamies seuraa asiakkaan oikeuksien ja aseman kehitystä kunnassa ja antaa siitä vuosittain selvityksen kunnanhallitukselle.

Sosiaaliamieheen voi ottaa yhteyttä julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon palveluja koskevissa asioissa. Sosiaaliamies ei tee päätöksiä. Hänellä on työskentelyssään puolueeton ja konsultoiva rooli.

Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus tuottaa sosiaaliamiehen palvelut 1.1.2012 alkaen Keski-Suomen 21 kunnalle, jotka ovat Hankasalmi, Joutsa, Jyväskylä, Jämsä, Kannonkoski, Karsula, Kinnula, Kivijärvi, Konnevesi, Kuhmoinen, Kyyjärvi, Laukaa, Luhanka, Muurame, Petäjävesi, Pihtipudas, Saarijärvi, Toivakka, Uurainen, Viitasaari ja Äänekoski. Lisätietoja www.koskeverkko.fi ja puh. 044 265 1080, puhelinaika ma - to klo 9 – 11.

SOSIAALITYÖNTEKIJÖIDEN TYÖNJAKO

Kunnissa sosiaalityöntekijät vastaavat sosiaalipalveluiden järjestämisestä. Eri kunnilla on erilaisia työnjaollisia järjestelmiä. Pienissä kunnissa samat sosiaalityöntekijät huolehtivat niin avohuollon kuin lastensuojelun sosiaalityöstä. He myös vastaavat huostaanoton prosessista, sijoituksesta ja sijaishuollon aikaisesta tuesta ja huolehtivat myös jälkihuollosta. He myös jatkavat biologisten vanhempien kanssa työskentelyä.

Isommissa kunnissa on omat lastensuojelun avohuollon työntekijät ja joillakin jopa omat sijaishuollon ja jälkihuollon työntekijät. Huostaanoton jälkeen biologisten vanhempien työntekijä usein muuttuu isommissa kunnissa aikuissosiaalityön alle.

Lastensuojelulaki edellyttää, että lastensuojelun asiakkaana olevalla lapselle on nimetty **lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä**.

Perhehoidon järjestämisestä vastaava kunta tai kuntayhtymä vastaa perhehoitajalle annettavasta tarvittavasta valmennuksesta, työnohjauksesta ja koulutuksesta sekä perhehoitajaksi aikovalle henkilölle annettavasta ennakkovalmennuksesta. Perhehoidon aikana tarvittavan tuen järjestämiseksi **perhehoitajalle on nimettävä jokaista hoidettavaa varten vastuutyöntekijä**. Perhehoitajalle on järjestettävä toimeksiantosopimukseen kirjattavalla tavalla riittävä mahdollisuus saada tukea ja tavata vastuutyöntekijää.

Tutustu sijoittajakuntasi palveluorganisaatioon, saat tietoa omalta vastuutyöntekijältäsi.

SUKULAISSIJOITUS

Ennen päätöstä lapsen sijoittamispaikasta on hänen läheisverkosto kartoitettava. Kun lapsi sijoitetaan perheeseen, jonka vanhemmat ovat hänelle sukua, puhutaan sukulaissijoituksesta.

Sukulaisilla ei ole erityistä oikeutta saada lasta luokseen asumaan vaan sijoituspaikan valinnan lähtökohtana on lapsen tarve. Lapsi sijoitetaan paikkaan, joka kokonaisharkinnan kautta parhaiten vastaa hänen tarpeeseensa.

Sukulais-/läheissijoitus valitaan silloin, kun se on lapsen edun mukaista:

1. lapsella ja sukulaisella/läheisellä on olemassa oleva suhde, 2. sukulainen/läheinen on halukas ja kykenevä suojelemaan ja hoivaamaan lasta, vastaamaan hänen tarpeisiinsa sekä ottamaan vastaan tukea ja apua sekä 3. sukulaissijoitus/läheissijoitus on lapsen kannalta paras vaihtoehto

Lapsen ja sijaisvanhemman sukulaisuussuhdetta lukuun ottamatta sukulaissijoitus ei poikkea millään tavalla muista sijaiskotisijoituksista. Heidän kanssaan tehdään toimeksiantosopimus. Sukulaissijaisvanhemmat saavat samalla tavalla perhehoitajan palkkion ja kulukorvauksen kuin muutkin sijaisvanhemmat. Heillä on oikeus myös kaikkiin muihin sijaisvanhempia koskeviin tukitoimiin. Laki edellyttää myös sukulais- ja lähiverkostosijaisvanhempien osallistuvan valmennukseen viimeistään vuoden sisällä sijoituksesta.

TERVEYDENTILA

Lapsen terveydentila, jossa selviää lapsen fyysinen ja psyykinen terveydentila on tutkittava viimeistään sijaishuoltoon sijoittamisen yhteydessä, ellei sitä ole tutkittu jo aikaisemmin ja tiedot ovat ajan tasalla tai riittävät tiedot lapsen hoidon järjestämiseksi ovat muutoin käytettävissä (esim. neu-

volakäynnit). Lapsen terveydentilaa on tutkittava sijaishuollon kuluessa sekä myös sijaishuollon päättyessä.

Sijaisvanhemmille tulee kertoa jo sijoitusta suunniteltaessa lapsen terveydentilasta niin paljon kuin mahdollista. Tiedot perustuvat lasta hoitaneen tahon ja lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän keräämiin tietoihin lapsesta. Lapsen tietoja kerätään mm. neuvolan, koulun, päiväkodin, sairaaloiden, kuntouttajien ja lapsen vanhempien avustuksella. Usein tiedot täydentyvät vähitellen. Pienen lapsen osalta tietoja ei ennen sijoitusta yleensä paljoa ole ehtinyt kertyä. Mitä isompi lapsi on, sitä enemmän hänestä ja hänen terveydentilastaan on tietoa saatavilla.

Lasta koskevista terveydenhuollossa tuotetuista papereista, esim. sairaalan epikriiseistä ja lausunnoista, voidaan antaa perhehoitajalle kopiot vain siinä tapauksessa, että hänen huoltajansa antavat siihen luvan.

Mikäli jokin lapsen käytöksessä tai terveydentilassa huolettaa, siitä kannattaa heti kertoa sosiaalityöntekijälle. Hänen kanssaan voi pohtia sitä, kenen puoleen kannattaa kääntyä.

Lasta voidaan arvioida ja kuntouttaa muun muassa perheneuvolassa, lasten- ja nuorten psykiatrisella poliklinikalla ja lastenneurologisella poliklinikalla. Ensisijaisesti kannattaa kääntyä oman alueen neuvolan tai koulun terveydenhoitajan tai omalääkärin puoleen lapsen terveydentilaa koskevissa kysymyksissä. He kirjoittavat tarvittaessa lähetteen jatkoarviointiin.

TERVEYDENHUOLTOMENOT

Kulukorvaus kattaa tavanomaiset terveydenhuoltomenot. Niitä ovat muun muassa apteekista ilman reseptiä ostettavat lääkkeet ja satunnaiset antibioottikuurit. Tavanomaista suuremmista terveydenhuoltomenoista kannattaa keskustella lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa ja huolehtia, että ne mainitaan toimeksiantosopimuksessa.

Perhehoitajan täytyy itse hakea kuluista ensin Kelan korvaus. Kelan korvauksen jälkeistä omavastuusuutta haetaan sen jälkeen sovitusasiain osastolta. Hakemukseen täytyy liittää reseptit ja kuitit.

Terapiakuluja tulee ensisijaisesti anoa Kelalta. Mikäli Kela ei myönnä maksusitoumusta, on syytä olla yhteydessä lapsen asioista vastaavaan sosiaalityöntekijään korvauksen sopimiseksi. Perhehoitaja ei ole elatusvelvollinen, joten lapsen hoidosta johtuvat kustannukset ovat kunnan maksettavia kuluja.

TILAPÄINEN LASTENHOITO

Tilapäistä hoitoa pienille, lähinnä alle kouluikäisille lapsille järjestetään muun muassa avoimissa päiväkodeissa. Hoito on maksullista ja kestää päivisin muutaman tunnin kerrallaan. Mannerheimin Lastensuojeluliitolla on lastenhoitopalvelu, josta voi tilata koulutetun lastenhoitajan kotiin. Oman paikkakuntasi 4H-yhdistyksen kautta voi olla myös mahdollista saada lastenhoitoapua.

On hyvä sopia lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa tilapäisen ja vakituisemmankin hoitoavun järjestämisestä ja siitä, miten kulut maksetaan.

TODISTAJANA OIKEUDESSA

Hallinto-oikeus voi ratkaistavakseen tulleiden asioiden selvittämiseksi järjestää oma-aloitteisesti tai jonkun asianosaisen sitä pyytäessä järjestää asiasta suullisen käsittelyn. Suullisessa käsittelyssä ovat läsnä asianosaiset ja sosiaalitoimen edustaja. Perhehoitaja voi tulla haastetuksi todistajaksi. Pyydä sosiaalityöntekijää opastamaan asiassa.

Todistajana kuulustellaan henkilöä, jolla on tutkittavaan asiaan vaikuttavaa tietoa. Todistajalla on positiivinen totuusvelvollisuus. Tämä tarkoittaa, että hänen on oma-aloitteisesti ja totuudenmukaisesti kerrottava kaikki, mitä hän tutkittavasta asiasta tietää. Hänen tulee lisäksi vastata esitettyihin kysymyksiin. Kirjallisen kutsun todistajaksi oikeuteen antaa tuomioistuin. Todistaja saa olla läsnä oikeuskäsittelyssä vain oman todistajankuulemisensa ajan. Todistaja vannoo todistajan valan tai antaa vakuutuksen. (sosiaaliportti).

TOIMEKSIANTOSOPIMUS

Toimeksiantosopimus on asiakirja, jossa perhehoitaja ja sijoittaja (kunta, kuntayhtymä, erityishuoltopiiri, sairaanhoitopiiri) sopivat hoitosuhteeseen liittyvät molemminpuoliset oikeudet ja velvollisuudet. Toimeksiantosopimuksen sisältävistä asioista sovitaan yhdessä sijoittajan ja perhehoitajan välisessä neuvottelussa. Sopimus tarkistetaan tilanteiden muuttuessa ja tarkistamisesta on käytävä neuvottelu, kun toinen osapuoli sitä vaatii. Kunkin sijoituksen ja toimeksiantosopimusneuvottelun tuloksena syntyy yksilöllinen sopimus.

Sopimuksessa sovitaan perhehoitajalain 4 §:n mukaisesti perhehoitajan palkkiosta, hoidon kustannuksista, lapsen käyttövaroista, hoidon kestosta, lapsen oikeuksista, tuki- ja harrastustoiminnasta, perhehoitajan vapaasta, valmennuksesta, tukimuodoista, työnohjauksesta ja koulutuksesta sekä sopimuksen irtisanomisesta. Tarvittaessa myös muista sijaisperhettä ja perhehoitoa koskevista seikoista.

Jokaisen perhehoitoon sijoitetun lapsen osalta tehdään oma kirjallinen toimeksiantosopimus perhehoitajan kanssa. Toimeksiantosopimukseen kirjataan sijaisperheen molempien vanhempien tiedot ja myös molemmat allekirjoittavat toimeksiantosopimuksen. Vakuutukset ovat siten voimassa molempien osalta ja molemmilla on juridisesti samat oikeudet ja velvollisuudet osallistua perhehoitossa olevan lapsen hoitoon. Ellei palkkion ja kulukorvauksen maksamisesta muuta sovita, tasataan nämä maksettavaksi molemmille puolisoille.

Toimeksiantosopimuksen ehdot neuvotellaan sijaisperheen kanssa ennen lapsen tutustumista sijaisperheeseen ja kirjallinen toimeksiantosopimus tehdään poikkeustapauksia lukuun ottamatta ennen lapsen muuttamista sijaisperheeseen. Toimeksiantosopimuksen tekeminen ei tuo tullessaan työsuhdetta kaupunkiin/kuntaan.

Ohjeita toimeksiantosopimuksen tekemiseen löydät Perhehoitoliiton julkaisemasta Parasta perhehoitoa – tietopaketista.

Perhehoitajan tulee ilmoittaa sosiaalityöntekijälleen välittömästi esimerkiksi palkkioiden ja korvausten maksuperusteisiin vaikuttavia muutokset. Ilmoitusvelvollisuus koskee erityisesti sijoitettujen lasten poissaoloja ja sijaisperheen olosuhteissa tapahtuneita muutoksia. Toimeksiantosopimusta tarkistetaan myös jälkihuollon alkaessa.

TOIMEKSIANTOSOPIMUS, IRTISANOMINEN

Molemmat osapuolet voivat irtisanoa sopimuksen päättymään kahden kuukauden kuluttua siitä, kun sopimuksen toinen osapuoli on saanut irtisanomista koskevan ilmoituksen.

TOIMEKSIANTOSOPIMUS, PURKAMINEN

Irtisanomisajasta riippumatta kunta voi purkaa sopimuksen välittömästi, jos lapsen hoito todetaan sopimattomaksi tai puutteelliseksi.

Mikäli perhehoidossa oleva puute on korjattavissa, on kaupungin tai kunnan varattava kohtuullinen määräaika tämän puutteen korjaamiseksi. Tällöin purkamisoikeuden edellytyksenä on, että puutetta ei ole kehotuksesta huolimatta korjattu määräajassa.

TUETUT LOMAT

Sijaisperheillä on mahdollisuus hakea tuettua lomaa kotimaan eri lomakohteisiin lomajärjestöjen kautta. Loma voidaan myöntää samalle perheelle korkeintaan joka toinen vuosi. Loman myöntämiseen vaikuttavat muun muassa perheen tulot, perheenjäsenten terveydentila, perheen koko ja sosiaaliset seikat. Mikäli lomahakemuksessa kysytään, puoltaako sosiaalityöntekijä lomaanne, kannattaa ottaa yhteyttä omaan sosiaalityöntekijään. Hän voi tarvittaessa kirjoittaa lomaa puoltavan lausunnon hakemuksen liitteeksi.

Sijaisvanhemmille järjestetään myös erityisesti heille suunnattuja tuettuja lomia. Tiedot ja hakuohjeet julkaistaan Perhehoito-lehdessä. Lomia voi myös tiedustella suoraan Perhehoitoliitosta. Tuettun loman omavastuuosuus sekä lomakohteen ja kodin väliset matkakulut on maksettava itse.

TUKIHENKILÖ

Lastensuojelun tukihenkilötoiminta on vapaaehtoistoimintaa tukea tarvitsevien lasten ja nuorten hyväksi. Tukihenkilö on lapselle turvallisen aikuisen malli, joka kuuntelee lasta. Tukihenkilön kanssa voi yhdessä harrastaa ja toimia. Tukihenkilötoimintaa koordinoi mm. Mannerheimin lastensuojeluliitto.

TUKIPERHE

Tukiperheet ovat tehtävänsä yleensä valmennuksen saaneita perheitä, jotka tarjoavat avohuollon tukipalveluja perheille. Tukiperheet auttavat lapsiperheitä selviytymään arjesta paremmin silloin, kun vanhempien omat voimavarat ovat heikentyneet. Tukiperhetoiminta tukee lasta ja hänen perheensä jaksamista. Tukiperhelapset lomailevat tukiperheessä yleensä yhden viikonlopun kuukaudessa. Loma-aikoina he saattavat viipyä tukiperheessä pidempään.

Tukiperheelle maksetaan lapsen hoidosta kulukorvaus ja nimellinen palkkio. Osa sijaiskodeista toimii myös tukiperheinä. Tukiperhetyöstä saat lisätietoja kunnan sosiaalityöntekijältäsi. Myös sijoitetulla lapsella voi olla tukiperhe, joka auttaa perhehoitajan jaksamisessa ja osaltaan mahdollistaa perhehoitajan vapaan toteutumisen.

TUTKINTAPYYNTÖ

Kun epäily lapsen pahoinpitelystä tai seksuaalisesta hyväksikäytöstä herää, sosiaalitoimi välittömästi puuttuu asiaan, selvittää lapsen tilanteen ja tarvittaessa tekee tutkintopyynnön poliisille.

TYÖTTÖMYYSTURVA

Perhehoitajan mahdollisuus saada rahallista tukea työttömyysajalle riippuu yleensä siitä, millaisia muita töitä hän on tehnyt. Toimeksiantosuhteisena perhehoitajana toimimista ei lasketa työssä olemiseksi, mutta se voi pidentää työttömyysturvan tarkastelujaksoa. Työttömyysturva on muodoltaan joko ansiopäivärahaa, peruspäivärahaa tai työmarkkinatukea.

Työttömyysturvaan liittyviä päivärahoja voi saada 17- 64-vuotias työtön, joka asuu Suomessa, hakee kokoaikatyötä, on työkykyinen ja työmarkkinoiden käytettävissä sekä ilmoittautuu työttömäksi työnhakijaksi työvoimatoimistoon. Lisäksi hänen tulee täyttää työssäoloehto, jonka tarkemmasta määrittämisestä saa tietoa työvoimatoimistosta.

Perhehoidosta saatua palkkiota ei vähennetä työttömyyspäivärahasta, koska kysymyksessä ei ole sosiaalietuus. Perhehoitajana toimiminen on silti aina ilmoitettava työvoimatoimistoon, jos on työnhakijana. Jos työtönperhehoitaja ei saa työttömyyspäivärahaa, hän voi hakea työmarkkinatukea, joka on sosiaaliavustuksen luonteinen tuki.

TYÖNOHJAUS

Perhehoitajalain mukaan sijoituksesta vastaavan kunnan tulee järjestää perhehoitajille yksilö- tai ryhmätyönohjausta. Työnohjaajana toimii työnohjaajakoulutuksen saanut henkilö. Hänen on hyvä olla perehtynyt sijoitettujen lasten, erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevien lasten sekä sijaisperheiden erityiskysymyksiin.

Työnohjauksesta saa lisätietoja lapsen asioista vastaavalta sosiaalityöntekijältä tai perhehoidon vastuu työntekijältäsi. He välittävät työnohjauspyynnöt eteenpäin ja huolehtivat työnohjauksen kustannuksista.

USKONNOLLINEN KASVATUS

Ilman huoltajan suostumusta perhehoitaja ei saa muuttaa lapsen uskontokuntaa. Käytännössä kirkkoon kuulumaton nuori ei ilman huoltajan suostumusta saa käydä rippikoulua. Nuori ei myöskään ilman huoltajan suostumusta saa osallistua muun kuin huoltajan hänelle valitseman uskonnollisen suuntauksen rippikouluun.

VAITIOLOVELVOLLISUUS

Perhehoitajaa sitoo elinikäinen vaitiolovelvollisuus lasta ja hänen vanhempiaan koskevista asioista. Perhehoitajalla on oikeus saada perhehoidon onnistumisen kannalta oleelliset tiedot sijoitettavan elämäntilanteesta, historiasta ja terveydentilasta. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (22.9.2000/812) sisältää tarkemmat säädökset salassapidosta ja vaitiolovelvollisuudesta Sijaiskotilastasi ja hänen taustaansa koskeviin kyselyihin voi vastata, ettei niistä ole lupa puhua vaitiolovelvollisuuden takia.

Perhehoidettavan valokuvaamiseen tai videoimiseen sekä matkustamiseen tarvitaan erillinen kirjallinen lupa joko huoltajalta tai edunvalvojalta.

Toimeksiantosopimuksen allekirjoittamisen yhteydessä perhehoitajat allekirjoittavat vaitiolositoumuksen.

VAKUUTUKSET

Tapaturmavakuutuksen ottaminen perhehoitajalle kuuluu sijoittajan lakisääteisiin tehtäviin. Perhehoitajat kuuluvat tapaturmavakuutuksen piiriin, mikä tarkoittaa sitä, että sijoittajan tulee vakuuttaa perhehoitajat työssä tapahtuvan tapaturman varalta.

Sijoittajalla ei kuitenkaan ole lakisääteistä veloitetta ottaa vakuutuksia perhehoidossa olevalle henkilölle. Tästä huolimatta sijoittajalla on kuitenkin perhehoidon järjestämisestä vastuussa olevan tahon vastuu. Osa sijoittajista on ottanut myös perhehoitoon sijoitetulle vakuutuksia, mikä on erittäin suositeltavaa. Sijoitusta suunniteltaessa on aina hyvä selvittää, onko kunta/kuntayhtymä ottanut ko. vakuutuksia.

Perhehoitoliitto suosittelee, että perhehoitaja ottaa laajan kotivakuutuksen. Sijaisvanhempi tulee merkitä mahdollisen vakuutuskorvauksen saajaksi, sillä muuten mahdollinen korvaus maksetaan lapsen huoltajille! Sijaisperheen tulee itse maksaa lapselle ottamansa vakuutus. Omalla vapaa-ajalla tapahtunut vahinko ei kuulu sijoittajan ottamaan perhehoitajan tapaturmavakuutuksen piiriin vaan vapaa-ajan vakuutus on perhehoitajan omalla vastuulla.

VALMENNUS

Perhehoitajat osallistuvat PRIDE - valmennukseen, sukulaissijaisvanhempien valmennus tapahtuu Sijaishuollon/Perhehoidon peruspilarit -koulutuksena. Perhehoitajien tulee maksaa valmennusmateriaalista pieni korvaus, jonka voi myöhemmin anoa maksettavaksi käynnistämiskorvauksesta.

VALVONTA

Lapsen sijoittaneen kunnan tehtävänä on valvoa, että lapsen sijoitus perhehoidossa toteutuu lastensuojelulain ja asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Lapsen sijoituskunnan (perhehoitajan asuin-kunta) on osaltaan velvollinen järjestämään sijoitetulle lapselle hänen tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet yhteistyössä sijoittavan kunnan kanssa.

Sijoittavan kunnan tulee tehdä ilmoitus sijoituskunnalle lapsen sijoituksesta kunnan alueelle perhehoitoon, sekä tiedottaa lapsen tarvitsemista tukipalveluista, jotta sijoituskunta osaa varautua lapsen tarpeisiin. Sijoituskunta pitää rekisteriä alueellaan toimivista perhehoitajista ja sijoitetuista lapsista.

Lapsen sijoittaneen kunnan tulee myös salassapitovelvoitteiden estämättä ilmoittaa viipymättä sel-laisista epäkohdista ja puutteista, jotka voivat vaikuttaa sijoitettujen lasten hoitoon. Ilmoitus tulee tehdä sijoituskunnalle, aluehallintovirastolle sekä muille lapsia samaan sijaishuoltopaikkaan sijoit-taneille kunnille. Sijoittaneiden kuntien tulee valvoa, ettei sijaisperheessä ole liikaa hoidettavia henkilöitä.

Keski-Suomessa ilmoitus tulee tehdä myös perheen valmentaneelle taholle Keski-Suomen Sijais-huoltoyksikköön.

VANHEMPAINPÄIVÄRAHA

Perhehoitoon sijoitetun vauvan hoitaminen ei oikeuta sijaisvanhempia äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaan.

Jos perhehoitaja saa oman tai adoptoidun lapsen, toimeksiantosopimuksen mukaisen perhehoidon palkkio huomioidaan vanhempainetuuden perusteena olevissa tuloissa. Perhehoidon hoitopalkkioita saavalle vanhempainpäiväraha maksetaan minimimääräisenä, jos perhehoitotyö on saajan pääasiallinen työ ja hän jatkaa tätä työtä myös äitiys- ja vanhempainrahakaudella.

VAMMAISTUKI

Alle 16-vuotiaan vammaistuki (ent. lapsen hoitotuki)

Kela voi maksaa pitkäaikaisesti sairaan tai vammaisen lapsen vammaistukea perhehoitajalle lapsen laillisen edustajan suostumuksella. Tuki on tarkoitettu lapselle, joka sairauden tai vamman takia on vähintään 6 kuukautta hoidon, huolenpidon ja kuntoutuksen tarpeessa niin, että se sitoo perhettä enemmän kuin samanikäisen terveen lapsen hoito. Lisäksi hoidon tulee aiheuttaa erityistä räsitystä.

Tuki on porrastettu kolmeen luokkaan hoidon vaativuuden mukaan. Perhehoidossa olevasta lapsesta vammaistuki voidaan maksaa perhehoitajalle kunnan suostumuksella. Se on verotonta tuloa. Perhehoitaja voi täyttää vammaistukihakemuksen Kelalle. Hakemukseen pitää liittää sitä varten kirjoitettu lääkärintausunto C, joka ei saa olla puolta vuotta vanhempi. Mahdollisuus vammaistukeen kannattaa selvittää aina kun lapsi tarvitsee jatkuvaa lääkitystä tai on käyttäytymisensä takia vaativa hoidettava. Vammaistukihakemus kannattaa täyttää huolellisesti. Hakemusta täyttäessäsi voit arvioida sitä, millä tavoin lapsen hoito poikkeaa samanikäisen, terveen lapsen hoidosta. Esi-merkit selventävät asiaa.

Täytettyään 16 vuotta, nuorella on oikeus saada edelleen vammaistukea tai vajaakuntoisen nuorenkuntoutusrahaa www.kela.fi >vammaistuet.

Vammaistuki on osoitus lapsen hoidollisuudesta ja on usein peruste myös perhehoitajan hoitopalkkion korottamiselle.

VAPAA JA SEN JÄRJESTÄMINEN, Sijaishoitaja

Perhehoitajalaki takaa perhehoitajalle oikeuden vapaaseen. Vapaan pituus on yksi arkipäivä jokaista kuukautta kohden, jonka aikana perhehoitaja on toiminut tehtävässään vähintään 14 vuorokautta. Vuodessa kertyy siten yleensä 12 vapaapäivää. Perheen vapaan toteutumisesta sovitaan lapsen asioita vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa. Perhehoitajalle maksetaan vuosittaisen vapaan ajalta normaali hoitopalkkio- ja kulukorvaus.

Perhehoitajalain muutos mahdollisti toimeksiantosopimuksella sijaishoitajan palkkaamisen. Sijaishoitajan tulee täyttää perhehoitajalta vaadittavat valmiudet hänen tulee saada valmennusta ja tukea tehtäväänsä.

Perhehoitajalain mukaan sijoittajan on huolehdittava tai avustettava perhehoidossa olevan henkilön hoidon tarkoituksenmukaisessa järjestämisessä perhehoitajan vapaan ajaksi. Hoito voidaan toteuttaa järjestämällä kotiin sijaishoitaja (esim. kodinhoitaja, sukulainen) tai sijoittamalla hoidossa oleva henkilö muuhun hoitoon esim. toiseen perhekotiin, leirille tai laitokseen. Toimeksiantosopimukseen on hyvä kirjata missä lapsen hoito järjestetään perhehoitajien vapaan aikana.

Neuvottele sijoittajakuntasi kanssa vapaan järjestämisestä hyvissä ajoin.

VEROTUS

Sijoitetun lapsen hoidosta maksetaan perhehoitajalle palkkiota ja kulukorvausta. Molemmat ovat veronalaista tuloa. Kulukorvauksen osuuden perhehoitaja saa kuitenkin vähentää verotuksessa. Veroilmoitusta täytettäessä on siis muistettava merkitä vähennyksiin perhehoidon kulukorvaus. Lomakkeessa kulukorvauksen vähennys ilmoitetaan kohdassa ”muut tulonhankkimiskulut”.

Käytännössä verovirkailija ottaa kulukorvauksen vähennyksenä huomioon siinä vaiheessa, kun hän laskee perhehoitajalle pidätysprosentin. Sen takia verotoimistossa asiointia varten kannattaa valmiiksi laskea, kuinka paljon tulee vuoden aikana saamaan palkkiota ja kuinka paljon kulukorvausta.

Perhehoitajan kannattaa pyytää sama pidätysprosentti sekä perhehoitajan palkkiota että muuta työtuloa varten.

Toiminimellä toimivan perhehoitajan tulee maksaa itse ennakoveronsa ennakoverolipulla. Perhehoitoliiton tietopaketissa on kattavasti tietoutta perhehoitajan verotuksesta. Katso myös www.vero.fi

VERTAISTUKI

Perhehoitajille on kehitetty erilaisia vertaistuen ryhmiä, joiden toiminnan tavoitteena on tukea perhehoitajien jaksamista. Niissä keskustellaan avoimesti perhehoitoon liittyvistä kysymyksistä ja jaetaan kokemuksia.

Toimeksiantosuhteisten perhehoitajien kannattaa aina liittyä oman alueensa Perhehoitoliiton alueelliseen jäsenyhdistykseen. Monet perhehoitajat ja sijaisvanhemmat kokevat saavansa tukea yhdistyksissä toimimisesta ja vertaistukea toisten perhehoitajien tapaamisesta ja kokemusten vaihtamisesta. Perhehoitoliiton jäsenyhdistyksen jäsenenä on Perhehoitolehti ja muita jäsenetuja.

Valtakunnallinen SINUT RY tarjoaa perhehoitoon sijoitetuille nuorille ja sijaisperheiden biologisille nuorille mahdollisuuden vertaistoimintaan. Toimintaan voi tutustua nuorten omilla nettisivuilla www.sinut.fi

VUOROTTELUVAPAA

Vuorotteluvapaa voi tarjota mahdollisuuden lyhytaikaiseen kotiin jäämiseen. Vuorotteluvapaan ajalta työnantaja maksaa vuorottelukorvausta. Vuorotteluvapaalle sijoitettua lasta kotiin hoitamaan jäävä perhehoitaja saa kotona lasta hoitavan perhehoitajan palkkion ja kulukorvauksen. Vuorottelulisän määrä perustuu kodin ulkopuolisesta työstä saadun palkan määrään. Perhehoitaja voi saada yhtä aikaa vuorottelulisää ja hoitopalkkiota. Hoitopalkkio ei vähennä vuorottelulisän määrää. Vuorotteluvapaasta on sovittava työnantajan kanssa. (Vuorotteluvapaalaki 2002.)

VÄESTÖREKISTERI

Väestötietolain (661/2009) 13 §:n 1 mom 12 kohdan mukaan väestötietojärjestelmään tallennetaan tiedot lasten huostaanottoa koskevista tiedoista. Tämä on sosiaalihuollosta vastuussa olevan toimielimen velvollisuus, ts. sosiaalilautakunnan määrittelemä viranhaltijan tai ellei sitä ole määritelty, lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän.

YKSITYISESTI SIJOITETTU LAPSI

Yksityinen sijoitus on huoltajien päätöksellä tapahtuva lapsen sijoitus toisen henkilön kasvatettavaksi. Lasta ei sijoita sosiaalilautakunta vaan huoltaja. Huoltajan ja kasvattajan on ilmoitettava sosiaalilautakuntaan tällaisesta ratkaisusta. Kunnan toimielimen on selvitettävä sopiiko yksityiskoti olosuhteitaan lapsen hoitoon ja kasvatukseen, kykeneekö lapsen luokseen ottanut henkilö huolehtimaan lapsesta ja onko sijoitus lapsen edun mukainen. Sijoituksen hyväksymisestä on tehtävä päätös, lapsen hoitoonsa ottaneelle on selvitettävä hänen oikeutensa ja velvollisuutensa sekä tarvittaessa tuettava avoimuusolosuhteissa tukitoimin.

YHTEYDENPITO

Lapsella on oikeus pitää yhteyttä hänelle tärkeisiin ihmisiin. Yhteydenpidosta biologisiin vanhempiin ja muihin sukulaisiin sovitaan asiakassuunnitelmassa. Varsinkin sijoituksen alussa, kun biologisten vanhempien ja sijaisperheen välinen yhteistyö vielä hakee muotoaan, kannattaa yhteydenpidosta ja tapaamisista sopia yksityiskohtaisesti asiakassuunnitelmassa. Myöhemmin saatetaan asiakassuunnitelmaan kirjata, että sijaisperhe ja biologiset vanhemmat sopivat tapaamisista ja puhelusta keskenään.

Sosiaalityöntekijöillä on lapsen huostaanoton aikana velvollisuus edistää lapsen yhteydenpitoa ja tukea vanhempien mahdollisuuksia pitää yhteyttä ja tavata lasta sijaishuollon aikana. Sijaishuoltopaikkaa valitessa on huomioitava lapsen yhteydenpidon toteutumismahdollisuus niin vanhempien kuin sisarustenkin suhteen.

YHTEYDENPIDON RAJOITTAMINEN

Sijaishuollossa olevan (huostaanotetun, kiireellisesti sijoitetun tai väliaikais määräyksen nojalla kodin ulkopuolelle sijoitetun) lapsen oikeutta pitää yhteyttä vanhempiinsa tai muihin läheisiin henkilöihin voidaan rajoittaa yhteydenpidon rajoittamista koskevalla päätöksellä (LsL 63 §). Yhteydenpitoa (tapaamiset, puhelut, kirjeenvaihto) voidaan rajoittaa tai lapsen olinpaikka jättää ilmaisematta vanhemmille tai huoltajille tietyin edellytyksin: yhteydenpidosta ei ole voitu sopia asianosaisten kanssa ja 1) yhteydenpito vaarantaa lapsen sijaishuollon tarkoituksen toteuttamisen ja on lapsen hoidon ja kasvatuksen kannalta välttämätöntä, tai 2) yhteydenpito vaarantaa lapsen hengen, terveyden, kehityksen tai turvallisuuden, tai 3) rajoittaminen on välttämätöntä muiden perheenjäsenten tai laitoksen muiden lasten tai henkilöstön turvallisuuden tai 4) 12 vuotta täyttänyt (tai nuorempi kehitystaso huomioiden) lapsi itse vastustaa yhteydenpitoa. Päätöksen yhteydenpidon rajoittamisesta tekee tilanteesta riippuen sosiaalityöntekijä, viranhaltija tai lastensuojelulaitoksen johtaja. Rajoitus on lopetettava heti, kun siihen ei ole enää perusteita.

KESKI-SUOMEN PERHEHOIDON TUKIPILARIT

	perhehoitajat	omat lapset	sijoitetut lapset	vanhemmat
ennakko-työskentely	Pride-valmennus Sukulais-sijaisvanhemmuus valmennus	sijaissisaruu-työskentely	sijoitukseen valmistaminen	lapsen sijoitukseen valmistaminen
sijoituksen alkuvaihe → 6 kk	perhekohtainen mentorointi	sijaissisaruuus alkaa	sijaisperheeseen tutustumisvaihe	oma asiakas-suunnitelma
sijoituksesta 6-12 kk	ohjattu intensiivisen tuen ryhmä	lastenhoitotai ohjattu vertaisryhmä	lastenhoitotai ohjattu vertaisryhmä	tukihenkilö
sijoituksesta 1-2 v	ryhmän työnohjaus	lasten hoitoryhmät sovi-taan perhekohtaises-ti	lasten hoitoryhmät sovi-taan perhekohtaises-ti	Voikukkia-vertaisryhmä
sijoituksesta yli 2 v	itseohjautuva vertaisryhmä	vertaisryhmät Sinut ry:n toiminta	vertaisryhmät Sinut ry:n toiminta	vertaisryhmä
	Tavoitteena perhekuntatapaaminen = yhteinen leiri tai vastaava			

- Kunnan sosiaalityöntekijä vastaa perheiden ja lasten tuesta sijaishuollon aikana.
- Keski-Suomen Sijaishuoltoyksikkö vastaa suunnitelmallisesta sijoitusprosessista sekä auttaa tarvittaessa sosiaalityöntekijöitä ja sijaisperheitä sijoituksen aikana.
- Lapset ja perheet Kaste - kehittämistyö luo edellytyksiä onnistuneelle perhehoidolle.

TEHKÄÄMME YHDESSÄ KESKI-SUOMESTA PERHEHOIDON MALLIMAAKUNTA!

Tiedonlähteitä perheestä, perhehoidosta ja kasvatuksesta

Toim. Riitta Siekkinen & Minna Kerminen

Elämänhallinta, itsenäistyminen

- Göös, Riitta-Liisa: Arkielämän ABC.
- Life is life: eväitä omaan elämään.
- Laaksonen, Sari: Jälkihuolto-opas. 2004.
- Myllykoski, Anne-Mari; Melamies, Nina & Kangas, Sari. Itsenäistynyt nuori ja AD/HD. 2004.
- Isotalo, Kaisa & Kinnunen, Saara: Omaan kämppään. 2004.
- Tyynelä, Tuija. Koulusta elämään: vanhempien näkökulma kehitysvammaisen nuoren itsenäistymiseen peruskoulun päättyessä.

Kasvatus ja lapsen kasvaminen

- Himberg, Lea; Laakso, Juhani; Peltola, Ritva; Näätänen, Risto & Vidjeskog, Jan: Kehittyvä ihminen. 2004.
- Järventie, Irmeli & Lähde, Miia. Lapsuus ja kasvuympäristöt. 2006.
- Karling, Marjo: Lapsen aika. 2008.
- Matikainen, Janne: Verkko kasvattajana: mitä kasvattajan tulisi tietää ja ajatella verkosta. 2008.
- McGraw, Phillip C.; Perheen parhaaksi: ohjeita varmaotteiseen vanhemmuuteen. 2008.
- Purjo, Timo. Väkivaltaisesta nuoruudesta vastuulliseen aikuisuuteen: nuorten erityiskasvatuksen mahdollisuudet ja keinot. 2008.
- Rönkä, Anna; Malinen, Kaisa & Lämsä, Tiina. Perhe-elämän paletti: vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. 2009.
- Sippola, Jaakko: Riittävän hyvä vanhemmuus -videotallenne. 2003.
- Sinkkonen, Jari: Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. 2008.
- Sinkkonen, Jari: Yhdessä isän kanssa. 1998.
- Sinkkonen, Jari: Lapsen kanssa hyvinä ja pahoina päivinä. 1996.
- Tahkokallio, Keijo: Myönteinen ajattelu lasten kasvatuksessa.
- Tamminen, Tuula: Olipa kerran lapsuus. 2004.
- Vekaravikonen pikkulasten vanhemmille. 2006.
- Viljamaa, Janne: Anna lapsen onnistua. 2008.
- [Www.mll.fi](http://www.mll.fi) Tietoa perheestä ja lasten kasvatuksesta.
- [Www.lapsitieto.fi](http://www.lapsitieto.fi)

Kehityksen viivästymät

- Launonen, Kaisa & Korpijaakko-Huuhka, Anna-Maija: Kommunikoinnin häiriöt: syitä, ilmenemismuotoja ja kuntoutuksen perusteita. 2009.
- Salmi, Paula: Nimeäminen ja lukemisvaikeus: kehitys ja kuntoutuksen näkökulma. 2008.
- Lepola, Janne & Hannula, Minna M. Kohti koulua: kielellisten, matemaattisten ja motivationaalisten valmiuksien kehitys. 2006.
- Launonen, Kaisa: Vuorovaikutus: kehitys, riskit ja tukeminen kuntoutuksen keinoin. 2007.
- Siiskonen, Tiina & Adenius-Jokivuori, Merja: Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. 2003.

Kiintymyssuhde ja varhainen vuorovaikutus

- Gerhardt, Sue: Rakkaus ratkaisee: varhaisen vuorovaikutuksen merkitys aivojen kehittymiselle. 2007.
- Jouhki, Tuija & Markkanen, Riitta: Perhosen siivin: opas vuorovaikutustanssiin. 2007.
- Kalland, Mirjam & Maliniemi-Piispanen, Sinikka: Vauvan kiikku. Kuvaus kokeilevasta vauvaperhetyöstä. 1999.

- Niemelä, P., Siltala, P. & Tamminen, T. Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. 2003.
- Salo, Saara & Tuomi, Kirsi: Hoivaa ja leiki: vauvan ja vanhemman vuorovaikutus. 2008.
- Sinkkonen, Jari & Kalland, Mirjam: Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. 2001.

Lastensuojelu, huostaanotto, perhehoito

- www.sosiaaliportti.fi/fiFI/lastensuojelukasikirja/
- Ahto, Anja & Mikkola, Pirjo: Perhehoito lastensuojelussa. Sijaishuollon neuvottelukunnan julkaisuja. 2000.
- Helminen, Jarkko: Perhehoidon lainsäädäntö
- Hurtig, J. Vanhempien tukeminen lastensuojelussa -perheen pelastusrengas vai ammattilaisten iskulause. Pro gradu-tutkielma. 1997.
- Kalland, M., Menetyksen läsnäolo vuorovaikutuksessa: varhainen adoptio ja sen hoito, Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. 2003, WSOY: Helsinki.
- Koisti-Auer, Anna-Liisa: ”...vaikka elämä oli välillä jo tosi kunnossa”, Huostaanottokriisin selvittely -projektin loppuraportti. 2002.
- Laakso, R. & Saikku, P. Hyvä huostaanotto? 1998.
- Laisi, Nina: Sukulaisista sijaisvanhempia -sosiaalityöntekijöiden näkökulma sukulaissijoituksiin. 2004. Täydentävä aikuiskoulutus opinnäytetyö.
<http://www.uudenmaansijaiskotiyhdistys.org/arkisto/sukulaissijoitus.pdf>
- Mikkola, Pirjo: Laadun elementit sijaishuollossa. Sijaishuollon laatu-projektin loppuraportti. 1999.
- Mikkola, Matti & Helminen, Jarkko. Lastensuojelu. 1994.
- Niemelä, Hilikka: Koti SOS-lapsikylässä -uusi mahdollisuus. 2000.
- Puonti, Annamajja; Saarnio, Tuula & Hujala, Anne: Lastensuojelu tänään. 2004.
- Rutter, B. Lapsiko sijaiskotiin. 1990.
- Rätty, Tapio: Lastensuojelulaki. Käytäntö ja soveltaminen. Porvoo 2012
- Taskinen, Sirpa: Huostaanotto – lastensuojelun asiantuntijaryhmän suositus huostaanotto-prosessin laatua ohjaaviksi yleisiksi periaatteiksi. 1999.
- Mäkelä, Jukka & Vierikko, Ilona: Kuinka yhteys löytyy? Vuorovaikutusterapia huostaanotettujen lasten hoidon tukena. 2004.
- www.lskl.fi Lastensuojelun keskusliitto.

Oppimisvaikeudet

- Aro, Tuija; Siiskonen, Tiina & Ahonen, Timo: Ymmärsinkö oikein? Kielelliset vaikeudet nuoruusiässä.
- Takala, Marjatta; Kontu, Elina & Aro, Mikko: Luki-vaikeudesta luki-taitoon. 2006.
- Rintala, Pauli & Ahonen, Timo: Liiku ja opi: liikunnasta apua oppimisvaikeuksiin. 2005.
- Aro, Tuija & Närhi Vesa: Tarkkaavaisuushäiriöinen oppilas koululuokassa. 2003.
- Ahonen, Timo: Aivot ja oppiminen: kliinistä lasten neuropsykologiaa. 2003.
- Kangas, Anita: Ymmärryksen etsintää oppimisongelmien kohtaamiseen: teoreettista tulkintaa ja käytännön havaintoja oppimisvaikeuksien ilmenemisestä, luonteesta ja auttamismahdollisuuksista. 2003.
- Lyytinen, Heikki: Oppimisvaikeudet: neuropsykologinen näkökulma. 2002.
- Launonen, Kaisa; Heimo, Helena & Tykkyläinen, Tuula: Kielen kehitys ja oppimisvaikeudet: arviointi ja kuntoutus. 2002.
- Koljonen, Maija: Uskallan ja osaankin: psykomotorinen harjaannuttaminen itsetunnon ja motoriikan tukemisessa, kun lapsilla on oppimisvaikeuksia. 2000.

Parisuhde

- Cacciatore, Raisa, Heinonen, Sanna., Juvakka, Essi. & Oulasmaa, Minna: Pysytään Yhdessä.
- Junkkari, Kaija-Maria & Lari: Läsnä ja lähellä, seksuaalinen viisaus parisuhteessa. 2006.
- Kinnunen, Saara: Kahden kauppa: kestävää parisuhdetta rakentamassa. 2007.

- Marshall, Andrew G.: Rakastu kumppaniisi uudelleen : seitsemän askelta parempaan parisuhteeseen. 2008.
- Määttä, Kaarina: Kestävä parisuhde. 2000.
- Ruzs, Eva: Oikea kumppani? : löydä parisuhteen mahdollisuudet. 2007.
- Törrönen, Hannele: Hullu rakkaus -selviytymisopas. 2009.
- Wwww.vaestoliitto.fi

Psyykinen oireilu ja käytöshäiriöt

- Koskentausta, Terhi: Käytöshäiriöt -opas vanhemmille. http://www.janssen-cilag.fi/content/literature/janssen-cilag.fi_fin/jc-060611_021_kaytoshairio-opas_vanhemmille.pdf
- Käsikkään. Opas psyykkisesti oireilevien lasten ja nuorten omaisille. Omaiset mielenterveystyön tukena. Lounais-Suomen yhdistys ry 2004.
- Moilanen I. Käytöshäiriöt. Kirjassa: Moilanen I. ym. (toim.) Lasten- ja nuorisopsykiatria. Kustannus Oy Duodecim 2004.
- Lepistö, Jaana & Marttunen, Mauri: Tarkkaavuus- ja käytöshäiriöt päihdeongelmaisilla nuorilla: tietoa nuorten kanssa työskenteleville aikuisille. 2005.
http://www.ktl.fi/attachments/suomi/julkaisut/ohjeet_ja_suosituks/te-aineisto_2005.pdf
- Lehto-Salo, Pirkko & Marttunen, Mauri: Tyttöjen käytöshäiriön erityispiirteitä. Suomen lääkärilehti 50/2008. http://www.laakarilehti.fi/files/nostot/nosto50_3.pdf
- Aalto-Setälä, Terhi & Marttunen, Mauri: Nuoren psyykinen oireilu -häiriö vai normaalia kehitystä? 2007. Teoksessa Nuorisolääketiede. <http://www.terveysportti.fi/xmedia/duo/duo96233.pdf>

Raskaudenaikainen päihteiden käyttö ja päihteet perheessä

- Koponen, Anne: Katkennein siivin elämään. Sikiöaikana päihteille altistuneet lapset. 2005.
- Koponen, Anne: Vaietut kohtalot. Sikiöaikana päihteille altistuneet lapset. 2004.
- Valkonen, Kirsi: FAS-kuntoutusopas. Näkökulmia FAS- ja FAE-lasten kuntoutukseen.
- Viittala, Kaisu: ”Kyllä se tommosellaki lapsella on kovempi urakka”: sikiöaikana alkoholille altistuneiden huostaanotettujen lasten elämäntilanne, riskiprosessit ja suojaavat prosessit. 2001.
- Hopponen, E. Kuka keräisi sirpaleet?: päihdeperheessä kasvaneiden selviytymiskertomuksia. 2004. Jamk-Opinnäytetyö.

Sijaisvanhemmuus ja perhehoito

- Heino, Hannele: Sijaislapsen kokoinen onni.
- Hägglund, Gertrund: Adoptoitu lapsi uudessa perheessään. 1993.
- Hämäläinen, Helena: Perhehoito – Työntekijän käsikirja. 1998.
- Hämäläinen, Helena: Sijaisvanhemman käsikirja.
- Arkimies, Kirsikka: Terveisiä sijaisperheestä: yhdessä lapsen parhaaksi. 2008.
- Laurila, Anja: Lainaksi annettu lapsi. 1993. Myös internetissä osoitteessa <http://www.surffi.net/~laurila/TIETOKIRJAT.htm>
- Jokiaho, Henna: Elämäntapana sijaisvanhemmuus – sijaisäitien kokemuksia sijaisvanhemmuudesta ja perheen arjesta. 2007. Pro gradu -tutkielma. <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/18353>
- Saarinen, Suvi: Arjen ammattilaiset -sijaisvanhemmuus työnä. 2006. Pro gradu -tutkielma. https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/11537/URN_NBN_fi_jyu-2006532.pdf?sequence=1
- www.perhehoitoliitto.fi
- www.pesapuu.fi
- www.sijaisvanhemmaksi.fi
- <http://sijaisvanhemmuus.atspace.com/>
- <http://www.sijaisvanhemmaksi.fi/faktat/miten.html>

Sijoitus vanhemman ja lapsen näkökulmasta

- Minun kirjani. Tilattavissa Pesäpuu ry:n internet-sivuilta www.pesapuu.fi
- Rutter, Barbara: Lapseniko sijaiskotiin.
- Kruger, Heli: Pidä minusta kiinni. 2008.

- Marttinen, Tittamari. Rohkeusleikit. 2007.
- Kärkkäinen, Maria Anneli: Ihmisen lapsi: anneli 4v 9kk. 2002.
- **Nelson, Christa:** Äidin raskas luopuminen – Naisten kokemuksia huostaanotosta (S). Pro gradu. 2004.
- Niemi, Heli: Mihin kuulun, kuka olen? Koti, ihmissuhteet identiteetti perhehoidossa kasvaneen nuoren aikuisen äidin elämäkertomuksessa. 2003.
- Kähkönen, Päivi: Biologisen perheen huomioonottaminen lapsen huostaanotossa ja sijoituksessa. 1991.
- Kähkönen, Päivi: ”Vanhemmuuden murtuminen”. Lapsen huostaanotto sosiaalitoimen asiakirja-aineiston valossa. 1994.
- Koisti-Auer, Anna-Liisa: SOS-lapsikyläsijoituksen monet kasvot: huostaanotto ja sijoitus SOS-lapsikylään: lasten vanhempien, työntekijöiden ja sosiaaliviranomaisten näkökulma. 2000.
- Hiltunen, T. & Käyhkö, M.: Lapsen huostaanoton kokeneen äidin voimaantumisen prosessin tarkastelua. Proseminarityö. 2002.
- Jaatinen, P.: Vanhemmuus vaakalaudalla. Vanhempien tunteita huostaanottoprosessissa. 1996.
- Rautio, Paula: ”Kyllä se varmaan silleen välittää...” Kiintymyssuhdehaastattelu välineenä sijoitetun lapsen kuulemisessa. 2004.
- Nousiainen, Kirsi. 2004. Lapsistaan erillään asuvat äidit. Äitiysidentiteetin rakentamisen tiloja. Jyväskylä: Minerva Kustannus Oy.

Surutyöskentely

- Dygerov, Atle: Lapsen suru. 1996.
- Laimio, Anne: Yhdessä suru on helpompi kantaa. Opas lasten ja nuorten sururyhmien ohjaajille. 2004.
- Laimio, Anne: Surevan lapsen kanssa. 2003.
- Poijula, Soili: Surutyö. 2002.

Traumat ja kriisit

- Hughes, Daniel A: Tie traumasta tervehtymiseen – Rakkauden herättäminen syvästi vaurioituneissa lapsissa.
- Jähi, Rita: Työstää, tarinoida, selviytyä – Vanhempien psyykinen sairaus lapsuudenkokemuksena. Väitöskirja. Myös internetissä osoitteessa acta.uta.fi, hae Rita Jähi.
- Dunder, M. & Metteri, A. Kuunnella vai puhua. Näkökulmia kriisiauttamiseen. 1998.
- Jakobson, M. & Wiegeland, E. Muutosvoima minussa. Nuoren selviytyminen arkielämän paineissa ja kriisitilanteissa. 1995.
- Kirk, U. Psyykinen ensiapu. 1994.
- Laakso, S.: Kriisi ei kysy lupaa. 2000.
- Lahti, P.: Kriisi elämän mahdollisuutena. 1999.
- Saari, S. Kuin salama kirkkaalta taivaalta. Kriisit ja niistä selviytyminen. 2000. Suomen mielenterveysseura.
- Sinkkonen, Jari & Pihlaja, Päivi. Ulos umpikujasta. 2000.
- www.poru.net

Tunteet, tunteiden käsittely

- Cacciatore, Raisa; Korteniemi-Poikela, Erja & Huovinen, Maarit: Miten tuen lapsen ja nuoren itsetuntoa. 2008.
- Furman, Ben: Muksuoppi – ratkaisun avaimet lasten ongelmiin
- Peltonen, Anne & Kullberg-Piilola, Tarja. Tunnemuksuu. Tunnetaitoja perheille ja kasvattajille. 2000.
- Wright, Norman & Oliver, Gary: Lapsen tunteet. 1998.
- www.kidsskills.org.fin

Linkkivinkkejä

www.finlex.fi Lakitekstejä

www.lskl.fi Lapsipolitiikkaa, kirjallisuutta, yms.

www.lapsitieto.fi Lapsitietoa laajasti.

www.palvelupolkumalli.fi Monipuolinen tietolähde erityistä tukea tarvitsevien lasten palveluihin.

www.mll.fi Perheeseen ja lasten kasvatukseen liittyviä artikkeleita.

www.perhehoitoliitto.fi Perustietoa perhehoidosta.

www.pesapuu.fi Tietoa Pride-valmennuksesta ym.

www.sosiaaliportti.fi/fiFI/lastensuojelunkasikirja/

- Kattava lastensuojelun käsikirja ammattilaisille ja muille aiheesta kiinnostuneille.

www.kela.fi Tietoa kelan etuuksista, hakemuskaavakkeita, esitteitä ym

www.sijaisvanhemmaks.fi Selkeää ja mielenkiintoista tietoa sijaisvanhemmuudesta ja lapsikylä-äitiydestä. Innostava tietopaketti ensi kertaa sijaisvanhemmuuteen tutustuville.

www.vaestoliitto.fi Tietoa parisuhteen vaiheista, suhteen vaalimisesta, pariterapiasta, parisuhde-kursseista, nuorten seksuaaliohjaustietoa ym.

Lomajärjestöjä:

www.huoltoliitto.fi

www.kotienpuolesta.fi

www.lomakotien-liitto.fi

www.lomaliitto.fi

www.lomayhtyma.fi

www.mtlh.fi

www.perhelomat.fi

www.solaris-lomat.fi

www.virkistyslomat.com

Yleinen hätänumero: Hätäkeskus 112

Mobile 014 266 7150

Yhteistietoja:

Jyväskylän kaupunki:

Tapionkadun sosiaaliasema: opastus 014 266 3478

Lastensuojelun sijaishuollon sosiaalityö: päivystys numeron saa vaihteesta 014 266 0000

Käyntiosoite: Puistokatu 2 C, 8. hissitaso

Lastensuojelun jälkihuolto: 014 2663549. Väinönkatu 30, 3 krs. 40100 Jyväskylä

Keski-Suomen Sijaishuoltoyksikkö, p. 014-266 3525, 040-832 2613

keski-suomen.sijaishuoltoyksikko@jkl.fi;

PL 372, 40101 Jyväskylä